

บทที่ 3

การประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ

3.1 ความนำ

การประกอบวิชาชีพทนายความดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่า อาจมีความรับผิดที่เกิดขึ้นจากการประกอบวิชาชีพทนายความได้ และอาจถูกเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน ความรับผิดจากการประกอบวิชาชีพจึงเป็นความเสี่ยงภัย (Liability Risks) อย่างหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพื่อบรรเทาความเสียหาย จึงต้องมีการโอนความเสี่ยงภัยไปโดยใช้ระบบการประกันภัย (Insurance) เพื่อแบ่งเบาภาระความเสียหายแก่ทนายความ และลูกความ ในบทนี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาลักษณะการประกันภัยที่จะนำมาใช้ในการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ

3.1.1 ความหมายและประเภทสัญญาประกันภัย

การประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ได้บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงิน ซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย”

ตามบทบัญญัติดังกล่าวให้ความหมายการประกันภัยไว้ว่า เป็นสัญญาประเภทหนึ่งที่มีบุคคลคนหนึ่ง คือ ผู้รับประกันภัยตกลงจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยในกรณีที่เกิดวินาศภัยขึ้น ซึ่งวินาศภัย คือ ความเสียหายที่พึงประมาณเป็นเงินได้ ผู้เอาประกันจะได้รับค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เกิดวินาศภัยขึ้นตามสัญญาไม่เกินไปกว่าความเสียหายที่แท้จริง¹ วินาศภัยนั้นต้องมีลักษณะอันไม่แน่นอน ซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคต หรือผู้รับประกันภัยตกลงชดใช้เงิน

¹ สัมฤทธิ์ รัตนดารา, รวมแนวคำพิพากษาศาลฎีกา กฎหมายประกันภัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทวีกิจการพิมพ์, 2546), หน้า 12.

จำนวนหนึ่งให้ในเหตุอย่างอื่นในอนาคต ในกรณีการประกันชีวิตเป็นการได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย
ทุพพลภาพหรือเสียชีวิต เป็นต้น

ตามทบทบัญญัติดังกล่าวจึงสามารถแบ่งประเภทแห่งสัญญาประกันภัยออกได้เป็น
ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1) สัญญาประกันวินาศภัย (Non-Life Insurance) สัญญาประเภทนี้เมื่อมีวินาศ
ภัยเกิดขึ้นผู้รับประกันภัยตกลงที่จะรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ ซึ่งความเสียหายที่จะเข้า
ข่ายเป็นวินาศภัยนั้น คือ ต้องเป็นบรรดาความเสียหายในทุกกรณีที่สามารถคิดคำนวณเป็นเงินได้²
ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 869 ให้คำจำกัดความว่า วินาศภัย คือ ความ
เสียหายใด ๆ บรรดาซึ่งพึงประมาณเป็นเงินได้³ หากไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ก็ไม่สามารถที่จะ
เอาประกันภัยได้

2) สัญญาประกันชีวิต (Life-Insurance) สัญญาประกันภัยประเภทนี้ คือ ผู้รับ
ประกันภัยตกลงจะให้เงินจำนวนหนึ่งตามที่กำหนดในสัญญาให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้สืบสิทธิ
ของผู้เอาประกันภัย เมื่อเกิดเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่ระบุไว้ในสัญญาได้เกิดขึ้นในอนาคต เช่น
เมื่อประสบอุบัติเหตุ หรือเมื่อถึงแก่ความตาย เป็นต้น เป็นการกำหนดจำนวนเงินที่แน่นอนขึ้น

ในทางวิชาการแล้วมีนักกฎหมายได้แบ่งประเภทประกันภัยออก 3 ประเภท คือ⁴

1) การประกันภัยบุคคล (Insurance of Persons) เช่น การประกันชีวิต ประกัน
สุขภาพ ประกันอุบัติเหตุ

2) การประกันภัยทรัพย์สิน (Insurance of Property) เช่น การประกันอัคคีภัย
การประกันรถยนต์ การประกันภัยการขนส่งสินค้าทางทะเล

² สรพล สุขธรรมศนีย์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัยศึกษาแบบเรียงมาตรา, พิมพ์ครั้งที่ 4
(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), หน้า 18.

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 869 บัญญัติว่า "อันคำว่าวินาศภัยในหมวดนี้ท่านหมาย
รวมเอาความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาซึ่งจะประมาณเป็นเงินได้"

⁴ ธาณี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 29.

3) การประกันภัยความรับผิด (Liability Insurance) คือ การประกันภัยความรับผิดของบุคคลหนึ่งต่อบุคคลอื่นที่ได้รับความเสียหายจากผลการกระทำของตน เช่น ความรับผิดต่อบุคคล ความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะ หรือ ความรับผิดจากการประกอบธุรกิจ

3.1.2 ลักษณะสำคัญของสัญญาประกันภัย⁵

1) เป็นสัญญาต่างตอบแทน คือ มีบุคคล 2 ฝ่าย ตกลงกันโดยฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ผู้รับประกัน” มีหน้าที่ต้องชำระค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นตามสัญญาหรือใช้เงินตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ อีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องชำระเบี้ยประกันต่างฝ่ายต่างเป็นลูกหนี้ซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม การตอบแทนนี้จะไม่เท่ากัน ซึ่งผู้รับประกันภัยจะชำระค่าสินไหมทดแทนตามจริงหรือตามที่ได้ตกลงในเงื่อนไขสัญญา แต่ฝ่ายผู้เอาประกันภัยใช้เบี้ยประกันภัยซึ่งน้อยกว่าจำนวนค่าสินไหมทดแทนมาก ซึ่งเป็นไปตามกฎการเฉลี่ยความเสี่ยงภัย (Law of Average) เป็นการเฉลี่ยกันไประหว่างผู้เสี่ยงภัยด้วยกัน⁶ นอกจากนี้ สัญญาประกันภัยอาจมี “ผู้รับประกัน” เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ผู้รับประกันไม่ได้เป็นคู่สัญญาประกันภัยแต่เป็นบุคคลภายนอกซึ่งสัญญากำหนดให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน

2) เป็นสัญญาที่มีลักษณะเสี่ยงภัย ฝ่ายผู้เอาประกันภัยเสี่ยงภัยชำระค่าเบี้ยประกันภัยไปหวังว่าหากเกิดภัยขึ้นก็จะได้รับค่าสินไหมทดแทนโดยไม่ทราบว่าจะต้องเสียเบี้ยประกันภัยเท่าใด จึงจะเกิดสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน ฝ่ายผู้รับประกันภัยเสี่ยงภัยในการชำระค่าสินไหมทดแทนหากเกิดภัยขึ้นตามที่ได้ตกลงกันไว้ เป็นเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนในอนาคต แต่การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายต้องชำระตามความเสียหายที่แท้จริง

3) เป็นสัญญาที่ต้องอาศัยความซื่อสัตย์ของคู่สัญญายิ่งกว่าสัญญาธรรมดา หรือ ความสุจริตอย่างยิ่ง (Contract of the most Good faith) โดยผู้เอาประกันภัยต้องเปิดเผยข้อมูล

⁵ ไพโรจน์ วายุภาพ และ สิทธิโชค ศรีเจริญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพมหานคร : จีวีซการพิมพ์, 2541), หน้า 30-33.

⁶ ธาณี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการประกันภัย, หน้า 27.

ความจริงในการทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยซึ่งถือว่าเป็นผู้เสนอและเป็นผู้รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวัตถุที่เอาประกันภัย เพราะผู้รับประกันภัยไม่มีโอกาสรู้ข้อเท็จจริงเลย ข้อความจริงที่ต้องแถลงคือข้อความซึ่งอาจจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยเพิ่มหรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา⁷

4) เป็นสัญญาที่มีหลักฐานเป็นหนังสือ สัญญาประกันภัยกฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องมีแบบอย่างไร แต่การฟ้องร้องบังคับคดีกันให้เป็นไปตามสัญญา ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือตัวแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 467 บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อของตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่” การเกิดของสัญญาจึงเป็นไปตามหลักทั่วไป คือ คำเสนอขอทำสัญญาประกันภัยและคำสนองรับทำสัญญาประกันเกิดเป็นสัญญาแล้ว

5) เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก การกำหนดให้บุคคลภายนอกเป็นผู้รับประโยชน์ การเป็นผู้รับประโยชน์กฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องมีความเกี่ยวข้องกับผู้เอาประกันภัย หรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียเป็นสิทธิที่ผู้เอาประกันภัยจะระบุให้ผู้ใดเป็นผู้รับประโยชน์ได้ การเข้าถือเอาประโยชน์ของบุคคลภายนอก มีลักษณะเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก⁸

3.1.3 การประกันภัยความรับผิด (Liability Insurance)

ก. ความหมาย

การประกันภัยความรับผิดเป็นประเภทหนึ่งของการประกันภัย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการประกันภัยความรับผิดเป็นสัญญาประกันวินาศภัยซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงจะจ่ายค่าสินไหม

⁷ จิตติ ติงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524,) หน้า 33.

⁸ ธาณี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยประกันภัย, หน้า 36.

ทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัยมีความรับผิดชอบตามกฎหมายจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมาย ซึ่งอาจเกิดจากนิติกรรมสัญญา หรือนิติเหตุที่เกิดความเสียหายกับบุคคลภายนอกที่มีลักษณะละเมิด (Tort Liability) ความรับผิดชอบดังกล่าวถือเป็นส่วนได้เสียที่สามารถเอาประกันภัยได้⁹ จึงอาจสรุปได้ว่า การประกันภัยความรับผิดชอบจึงเป็นสัญญาที่ผู้เอาประกันภัยตกลงที่จะจ่ายค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัยให้แก่บุคคลภายนอก ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย ความเสียหายนั้นอาจเกิดจากสัญญาหรือละเมิดก็ได้แล้วแต่กรณี

ข. แนวคิดในการประกันภัยความรับผิด

การประกันภัยความรับผิดมีแนวคิดที่เป็นเป้าหมายสำคัญ คือ การให้ความคุ้มครองเอกชนผู้เอาประกันภัยจากความรับผิดทางการเงินที่เกิดจากความรับผิดในทางละเมิดของผู้เอาประกันภัย เพื่อความเสียหายแก่ผู้อื่นอันเป็นผลจากความประมาทเลินเล่อของผู้เอาประกันภัยนำไปสู่การจ่ายค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยในนามของผู้เอาประกันแก่ผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงแทนที่จะจ่ายเงินแก่ผู้เอาประกันภัยในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น¹⁰ จะเห็นได้ว่าส่วนได้เสียในทางกฎหมาย คือความรับผิดในทางแพ่ง การกำหนดความเสียหายต่อความรับผิดในแต่ละครั้งไม่สามารถคาดเห็นได้ถึงความเสียหายที่เป็นตัวเงิน แต่การประกันภัยความรับผิดในทางปฏิบัติผู้เอาประกันภัยต้องกำหนดวงเงินที่เป็นจำนวนเงินที่เอาประกันภัย (Sum Insured) อย่างกว้าง ๆ เมื่อเกิดความรับผิดตามกฎหมายและทราบจำนวนความเสียหายที่ผู้เอาประกันต้องชำระแล้ว ผู้รับประกันภัยจะชดใช้ค่าเสียหายตามจำนวนที่แท้จริงแต่ไม่เกินไปกว่าจำนวนที่ได้เอาประกันภัยไว้

⁹ สิทธิโชค ศรีเจริญ, "การประกันภัยความรับผิด", วารสารกฎหมาย สุขุขทัยธรรมมาธิราช, เล่มที่ 1, มิถุนายน, 2532, หน้า 67-68.

¹⁰ อาทิตย์ ศาตรวาทา, "แนวทางการใช้มาตรการกฎหมายประกันภัยและกองทุนทดแทนเพื่อการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากเรือ", (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 107.

ค. ความมุ่งหมายของการประกันภัยความรับผิด

การประกันภัยความรับผิดมุ่งให้ความคุ้มครองทางการเงินที่เป็นความเสียหายทางการเงินของผู้เอาประกันภัยซึ่งประโยชน์ของการประกันภัยความรับผิดก่อให้เกิดความมั่นคงแก่ผู้เอาประกันภัยในการเป็นหลักประกันการประกอบวิชาชีพและการดำเนินชีวิตเนื่องจากการโอนความเสี่ยงภัยความรับผิดไปยังผู้รับประกันภัยแล้วทั้งยังมีประโยชน์ต่อผู้ได้รับความเสียหายว่าจะได้รับชดใช้ความเสียหายอย่างรวดเร็วและเป็นธรรมใกล้เคียงกับจำนวนความเสียหายแห่งวินาศภัยที่แท้จริงโดยไม่ต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีต่อศาล¹¹ ดังนั้นความมุ่งหมายของการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความจึงเป็นการมุ่งเยียวยาความเสียหายทางการเงินทั้งแก่ทนายความในฐานะผู้เอาประกันภัยและมุ่งหมายคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายด้วยเช่นกัน

ง. ประเภทของการประกันภัยความรับผิด

การประกันภัยความรับผิดสามารถจำแนกประเภทออกได้ประเภทใหญ่ ๆ ที่สำคัญตามกรรมธรรม์ประกันภัยที่ใช้ในธุรกิจประกันภัย ดังนี้

1. ความรับผิดในการประกันภัยทางเรือเดินทะเล (Marine Collision Liability) กรรมธรรม์ประกันภัยทางทะเล ส่วนมากจำกัดความรับผิดในการโดนกันของเรือ แต่เจ้าของเรือก็สามารถซื้อประกันภัยทางทะเลในความรับผิดอื่น ๆ ได้ เช่น ความรับผิดของผู้โดยสาร ความรับผิดของลูกจ้างที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือ เป็นต้น

2. ความรับผิดของนายจ้าง (Employers Liability) กรรมธรรม์ประเภทนี้คุ้มครองความรับผิดของนายจ้างในการจ่ายค่าสินไหมทดแทนในขณะลูกจ้างป่วยหรือประสบอุบัติเหตุขณะ

¹¹ กนกพร สันศรี คล้ายกมล , การประกันภัยความรับผิดในวิชาชีพวิศวกรรม ศึกษาเฉพาะกรณีวิชาชีพวิศวกรรมโยธา, (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2534) หน้า 45.

ทำงานในทางการที่จ้างของนายจ้าง ตามสภาพการจ้าง ความรับผิดชอบเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายแรงงาน

3. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Public Liability) การประกันภัยความรับผิดชอบต่อสาธารณะ เป็นการรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น ๆ โดยไม่คำนึงว่าจะเกิดจากสัญญาหรือละเมิด เป็นความรับผิดชอบของเจ้าของอาคาร เนื่องจากอาคารถล่ม ความเสียหายจากการเล่นกีฬา เช่น ยิงปืนไปถูกคนดู เป็นต้น ความรับผิดประเภทนี้รวมถึงความรับผิดในการประกอบวิชาชีพ (Professional Indemnities) ซึ่งเป็นความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพอิสระต่อสาธารณชน เช่น ทนายความ แพทย์ นักบัญชี วิศวกร เมื่อการประกอบวิชาชีพโดยบกพร่องต่อหน้าที่ ประมาทเลินเล่อ หรือละเว้นต่อหน้าที่ จนเกิดความเสียหายต่อร่างกาย ทรัพย์สิน ผู้อื่นย่อมต้องมีความรับผิดตามวิชาชีพนั้น ๆ

4. ความรับผิดชอบต่อสินค้าที่จำหน่ายต่อประชาชน (Products Liability) การประกันภัยประเภทนี้เป็นความรับผิดชอบต่อสาธารณชนอย่างหนึ่ง ที่เกิดจากสินค้าที่นำออกจำหน่ายแก่สาธารณชน รวมทั้งผู้ที่ซ่อมแซมสินค้านั้นด้วย

5. ความรับผิดของรถยนต์ต่อบุคคลที่สาม (Motor Third Party Liability) เป็นการประกันภัยในความรับผิดจากอุบัติเหตุจากการใช้รถยนต์และการประกันความเสียหายที่เกิดกับตัวทรัพย์สิน เช่น สูญหาย เพลิ่งไหม้ เป็นต้น รวมถึงการประกันภัยเกี่ยวกับบุคคลในคำรักษาพยาบาลต่ออุบัติเหตุ ต่อคน ต่อครั้ง ประเทศไทยมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ ให้ได้รับการชดเชยค่าเสียหายเบื้องต้นอย่างแน่นอนและทันท่วงที และยังเป็นส่งเสริมธุรกิจประกันภัยให้มีส่วนร่วมในการแบ่งเบาค่าเสียหายจากผู้ประสบภัยอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุ¹²

การแบ่งประเภทของการประกันภัยความรับผิดดังกล่าว เป็นการแบ่งตามลักษณะแห่งความเสียหายที่ทำให้เกิดความรับผิดจากการประกอบธุรกิจการค้า การให้บริการทางวิชาชีพ การดำเนินชีวิตประจำวัน การใช้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และการใช้รถยนต์ การนำการประกันภัยประเภทต่างๆ มาแก้ปัญหาให้กับผู้ได้รับความเสียหายจึงเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในสังคมให้มีหลักประกันมากยิ่งขึ้น

¹² ธาณี วรรณทร์, กฎหมายว่าด้วยการประกันภัย, หน้า 100.

จ. ระบบการประกันภัยความรับผิด

จากการศึกษาถึงระบบของการประกันภัยความรับผิดพบว่า การแบ่งระบบของการประกันภัยความรับผิดสามารถแบ่งแยกได้เป็น 2 ระบบ ดังนี้

1) การประกันภัยระบบสมัครใจหรือภาคสมัครใจ (Voluntary Insurance)

ในระบบนี้ผู้เอาประกันภัยมีเสรีภาพเต็มที่ในการที่จะทำนิติกรรมสัญญา เพื่อก่อให้เกิดความผูกพันตามสัญญาประกันภัยความรับผิด โดยหลักการเบื้องต้นของการเกิดสัญญา คือ มีข้อเสนอและคำสนองต้องตรงกันและกระทำการที่ชอบด้วยกฎหมายด้วยใจสมัครมุ่งก่อให้เกิดภาระหน้าที่และความผูกพันขึ้นระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย

เสรีภาพของผู้เอาประกันมีเสรีภาพที่จะเข้าผูกพันภายใต้เงื่อนไขแห่งสัญญาประกันภัยอย่างใดสุดแต่จะกำหนดไว้ในสัญญาประกันภัย ซึ่งโดยทั่วไปแล้วต้องเป็นไปตามกรรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทผู้รับประกันภัยเป็นผู้ออกมาเสนอต่อผู้เอาประกันภัย เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยเลือกที่จะเอาประกันภัยตามกรรมธรรม์แบบใด และจำนวนเงินที่เอาประกันภัยหากเกิดภัยขึ้นและผู้เอาประกันภัยต้องชดใช้ค่าเสียหายจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เอาประกันภัยให้แก่บุคคลภายนอกในนามผู้เอาประกันภัย

บุคคลที่จะเอาประกันภัยได้อาจเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล แต่ต้องมีความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาสมัครใจเข้าทำสัญญาประกันภัย ส่วนผู้รับประกันภัยนั้น มีกฎหมายที่บังคับ คือ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 6¹³ กำหนดว่า ผู้รับประกันวินาศภัยต้องเป็นนิติบุคคล ซึ่งได้จดทะเบียนในรูปบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือบริษัท มหาชนตามกฎหมายบริษัทมหาชน และต้องได้รับใบอนุญาตการประกอบธุรกิจประกันภัยจากคณะรัฐมนตรีให้ประกอบกิจการรับประกันวินาศภัย ที่กฎหมายกำหนดให้เป็น

¹³ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 6 บัญญัติว่า "การประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย จะกระทำได้เมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดและโดยได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี"

เฉพาะนิติบุคคลเนื่องจากมีฐานะมั่นคงกว่าบุคคลธรรมดา หากเกิดความเสียหายเกิดขึ้นจะทำให้มีความมั่นใจว่า ผู้เสียหายจะได้รับชดใช้ค่าเสียหายจริง การประกันภัยภายใต้ระบบการประกันภัยสมัครใจนี้ ได้แก่ การประกันภัยทางทะเล การประกันภัยค้ำจุน การประกันภัยในผลิตภัณฑ์ การประกันภัยในความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ เป็นต้น

2) การประกันภัยความรับผิดระบบบังคับหรือภาคบังคับ (Compulsory Insurance)

การประกันภัยภาคบังคับเกิดขึ้นโดยการกำหนดนโยบายภาครัฐ ถึงปัญหาความจำเป็นที่ต้องมีการเอาประกันภัยความรับผิด ซึ่งความจำเป็นดังกล่าวเกิดจากการใช้ชีวิตประจำวันของบุคคลในบางกรณี การก่อให้เกิดความเสียหาย ต่อชีวิตและทรัพย์สินบุคคลอื่น เช่น ความรับผิดจากการเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน คู่กรณีแล้วบางครั้งบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่กรณีอาจได้รับความเสียหายด้วย เช่น บุคคลที่อยู่ด้วยกันในรถยนต์คันเกิดอุบัติเหตุ คนเดินถนน เป็นต้น ซึ่งความเสียหายที่เกิดจากการใช้รถยนต์มีจำนวนมากในแต่ละวัน ก่อให้เกิดความเสียหายที่คำนวณเป็นต้นทุนเพื่อใช้ในการรักษาพยาบาล ค่าเสียหายทางเศรษฐกิจ ค่าเสียหายอื่นๆ ที่ไม่อาจคำนวณได้มากมาย กรณีเช่นนี้เพื่อเป็นการป้องกันและเยียวยาความเสียหายภาครัฐจึงได้ตรากฎหมายเพื่อบังคับ

หลักการทั่วไปของการประกันภัยภาคบังคับมีหลักการสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ¹⁴

1) รัฐบังคับให้ต้องมีการทำประกันภัย โดยออกกฎหมายเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาดังคม โดยเป็นไปตามนโยบายของรัฐที่ต้องการเยียวยาบรรเทาความเสียหาย การสงเคราะห์เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนผู้ประสบภัยให้ได้รับการคุ้มครองอย่างครอบคลุม และทั่วถึง การบังคับโดยรัฐหากไม่ปฏิบัติตามอาจได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดด้วย

¹⁴ ธาณี วรรณทร์, กฎหมายว่าด้วยประกันภัย, หน้า 94-95.

2) ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าหากำไร เมื่อรัฐออกกฎหมายบังคับให้ประชาชนที่เข้าเงื่อนไขของกฎหมายต้องเอาประกันภัย เพื่อให้มีการช่วยเหลือประชาชนด้วยกฎในสังคมจากความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น โดยทุกคนร่วมกันเฉลี่ยเงินเพื่อชำระเบี้ยประกันภัย การกำหนดเบี้ยประกันภัย รัฐจะไม่กำหนดให้มากเกินไป ผู้รับประกันภัยจะไม่ได้กำไรหรือขาดทุนจากการเก็บเบี้ยประกันภัย ทั้งบริษัทผู้รับประกันภัยก็ไม่มีภาระภาษีอากรที่ต้องเสียจากการรับประกันภัยภาคบังคับ

3) การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยไม่ต้องพิสูจน์ การเกิดเหตุซึ่งเป็นภัยที่ทำให้เกิดความเสียหาย เช่น ภัยจากอุบัติเหตุรถยนต์ การพิสูจน์มีความยุ่งยาก ว่าผู้ใดเป็นฝ่ายผิดที่ต้องชดใช้ค่าเสียหาย ดังนั้น รัฐจึงต้องกำหนดการประกันภัยรูปแบบที่เรียกว่า การประกันภัย ความเสียหายระบบไม่มีความผิด (No-fault insurance) ซึ่งผู้รับประกันภัยจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ในรูปของค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้¹⁵ ซึ่งการนำหลักนี้มาใช้ทำให้ผู้ได้รับความเสียหายหรือผู้ประสบภัยได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยเร็ว เท่าความเสียหายที่ได้รับ โดยไม่ต้องรอพิสูจน์ว่าฝ่ายใดผิดหรือถูก เป็นการย่นระยะเวลาและขั้นตอนตามกฎหมายในการต่อสู้คดีไปได้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวมตามนโยบายแห่งรัฐ

ระบบการประกันภาคบังคับนี้ประเทศไทยมีการประกันภัยภาคบังคับที่ใช้ในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 ซึ่งรัฐได้ตราเป็นพระราชบัญญัติออกมาเนื่องจากต้องการแก้ปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดจากรถที่มีจำนวนมากในแต่ละปี ทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมากโดยผู้ประสบภัยไม่ได้รับการชดใช้ความเสียหาย หรือได้รับการชดใช้ความเสียหายไม่คุ้มกับความเสียหายที่แท้จริงและหากผู้ประสบภัยจะใช้สิทธิทางแพ่งเรียกร้องค่าเสียหายก็ใช้เวลาดำเนินคดียาวนาน เพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นแน่นอนทันทีที่สมควรตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถขึ้นมา โดยผลของกฎหมายประชาชนที่ใช้จะต้องถูกบังคับให้ต้องทำประกันภัย และบริษัทผู้รับประกันภัยต้องรับประกัน หากฝ่าฝืนมีโทษตามกฎหมายกำหนด ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ มีการตั้งกองทุนทดแทนผู้ประสบภัย เพื่อเป็นทุนสำหรับภัยค่าเสียหายเบื้องต้นต่อผู้ประสบภัย และค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการดำเนินการตามกฎหมาย

¹⁵ ธาณี วรรณทร์, กฎหมายว่าด้วยประกันภัย, หน้า 96.

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีการประกันภัยภาคบังคับตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ.2537 โดยตามกฎหมายกำหนดให้มีกองทุนเงินทดแทนให้มีการจ่ายเงินทดแทนแก่ลูกจ้างแทนนายจ้าง เมื่อประสบอุบัติเหตุ เจ็บป่วยหรือถึงแก่ความตาย เนื่องจากการทำงานให้แก่ นายจ้าง¹⁶ ตามกฎหมายกำหนดให้นายจ้างจ่ายเงินเข้ากองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม การชำระเงินส่วนนี้ถือเป็นการชำระเบี้ยประกันภัย และการจ่ายเงินค่าทดแทนแก่ลูกจ้างในการเรียกร้อง ก็เป็นการจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ลูกจ้าง ตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ.2537 จะให้ความคุ้มครองเฉพาะกรณีได้รับอันตรายการสูญหาย เสียชีวิต จากการทำงานให้แก่ นายจ้าง การประกันภัยภาคบังคับตามพระราชบัญญัติจึงเป็นการประกันภัยความรับผิดของนายจ้าง (Employer's Liability Insurance) ซึ่งเป็นการประกันภัยความรับผิดประเภทหนึ่งนั่นเอง ซึ่งกฎหมายไทยบังคับได้ต้องมีการประกันภัยภายใต้พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ.2537

3.2 สารสำคัญของ การประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการประกันภัยความรับผิดมีหลายประเภท การประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพไม่ว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพใดๆ จัดเป็นการประกันภัยความรับผิดเช่นกัน ความเสี่ยงภัยจากความรับผิดที่เกิดจากการประกอบวิชาชีพ ถือเป็นภัยที่สามารถนำมาเป็นวัตถุประสงค์สัญญาประกันภัย

ในการศึกษานี้ผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเท่านั้น

การประกันภัยความรับผิดในวิชาชีพทนายความ เป็นการประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องบังคับตามหลักเกณฑ์ทั่วไปของสัญญาประกันวินาศภัย เหมือนกับการประกันภัยความรับผิดประเภทอื่น ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาสาระสำคัญของการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ดังต่อไปนี้ คือ

¹⁶ พรเพชร วิชิตชลชัย, "การจัดตั้งเงินกองทุนทดแทนตามกฎหมายแรงงาน", บทบัญญัติ, เล่ม 33, ตอน 1, มกราคม 2519, หน้า 74.

3.2.1 ผู้เอาประกันภัย (The Insured)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 862 ให้คำจำกัดความผู้เอาประกันภัยว่า คือ คู่สัญญาฝ่ายที่ตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย คู่สัญญาประกันภัยฝ่ายผู้เอาประกันภัย ความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพพินัยกรรม จึงหมายถึง บรรดาผู้ประกอบวิชาชีพพินัยกรรมทั้งหลาย ซึ่งให้บริการทางวิชาชีพแก่ลูกความ ไม่ว่าจะป็นงานที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีในศาล หรืองานเป็นที่ปรึกษากฎหมายทั่วไป เช่น การร่างนิติกรรมสัญญาให้ความเห็นทางกฎหมายต่างๆ กับลูกความตามที่ถูกความได้ปรึกษากับทนายความ

การประกอบวิชาชีพพินัยกรรมนั้น ตามนิยามตามพระราชบัญญัติสภาทนายความ หมายถึง เฉพาะผู้ที่ได้รับใบอนุญาตจากสภาทนายความ และได้ขึ้นทะเบียนเป็นทนายความเท่านั้นดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ สอง แต่ปัจจุบันการประกอบวิชาชีพเป็นที่ปรึกษากฎหมายมีนักกฎหมายผู้ประกอบวิชาชีพที่ไม่ได้รับใบอนุญาตและขึ้นทะเบียนเป็นทนายความ บุคคลเหล่านี้เองก็อาจจะถือว่าเป็นทนายความด้วยเช่นกัน ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ต้องใช้มาตรฐานเดียวกันกับผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ตามความหมายของพระราชบัญญัติสภาทนายความ ดังนั้น ที่ปรึกษากฎหมายก็สามารถเป็นผู้เอาประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพพินัยกรรมได้เช่นกัน ถ้าหากได้ให้บริการทางกฎหมายแก่ประชาชน ซึ่งต้องมีความรับผิดจากการประกอบวิชาชีพด้วย

3.2.2 วัตถุประสงค์เอาประกันภัย (Subject of Insurance)

วัตถุประสงค์เอาประกันเป็นมูลฐานของสัญญาประกันภัย¹⁷ ในการประกันภัยในความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพพินัยกรรมวัตถุประสงค์เอาประกันภัยไม่ใช่ทรัพย์สินแต่เป็นความรับผิดการประกอบวิชาชีพพินัยกรรมที่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก คือ ลูกความหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพพินัยกรรม ซึ่งความรับผิดดังกล่าวเป็นความรับผิดทางการเงินที่จะต้องชำระเพราะความผิดตามสัญญารับจ้างของทนายความ การกระทำโดยประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพ เช่น ทำเอกสารสูญหาย หรือหลงลืมวันนัดพิจารณาคดีจนเป็นเหตุให้แพ้คดี

¹⁷ พรชัย สุนทรพันธ์และสุเมธ จานประดับ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย, หน้า 88.

เปิดเผยความลับของลูกความ มีผลต่อประโยชน์ขัดกัน ความรับผิดชอบมีแค่นั้นเพียงใด ขึ้นอยู่กับการคิดคำนวณความเสียหายที่ลูกความรายนั้นๆ ได้รับจากการผิดสัญญาหรือกระทำละเมิดต่อลูกความ การคำนวณความเสียหายต้องมีการประมาณเป็นเงินได้ ตามหลักทั่วไปของวินาศภัย

3.2.3 ส่วนได้เสียที่เอาประกันภัย (Insurable Interest)

ส่วนได้เสียเป็นหลักการสำคัญที่สุดที่จะทำให้สัญญาประกันภัยมีความสมบูรณ์ผูกพันคู่สัญญา¹⁸ ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 863 บัญญัติว่า “ อันสัญญาประกันนั้น ผู้เอาประกันมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ นั้นไซ้ ท่านว่ายอมไม่ผูกพันคู่สัญญาอย่างหนึ่งอย่างใด “ ตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวกฎหมายบังคับโดยเด็ดขาดให้ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้¹⁹ ดังนั้นผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความต้องมีส่วนได้เสียในเหตุประกันภัย จึงจะสามารถเอาประกันภัยความรับผิดชอบได้

ก) ความหมายของส่วนได้เสีย

ส่วนได้เสีย หมายถึง การที่บุคคลใดจะต้องสูญเสียหรือได้รับความเสียหายถ้ามีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้น หรือได้รับประโยชน์ในกรณีที่ไม่มีการอันใดอันหนึ่งเกิดขึ้น²⁰ จึงสรุปได้ว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างใดขึ้นผู้ที่มีส่วนที่จะเสียประโยชน์หรือมีส่วนได้รับประโยชน์ในเหตุการณ์นั้นบุคคลนั้นสามารถที่จะเอาประกันภัยได้ เนื่องจากหลักกฎหมายประกันภัยไทยได้รับหลักเกณฑ์มาจากประเทศอังกฤษ ในการให้คำอธิบายส่วนได้เสียนี้ผู้พิพากษาศาลอังกฤษ Lord Black Burn ได้ให้ความหมายไว้ว่า ถ้าเหตุการณ์เกิดขึ้นคู่กรณีฝ่ายหนึ่งจะได้รับประโยชน์ ถ้าเหตุการณ์นั้นไม่เกิดขึ้นคู่กรณีฝ่ายนั้นจะได้รับความเสียหาย²¹ ซึ่งหลักการดังกล่าวถือเป็นหลักส่วนได้เสียมาจนถึงปัจจุบัน

¹⁸ ธานี วรภัทร์ , กฎหมายว่าด้วยประกันภัย , หน้า 37.

¹⁹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม 2540), หน้า 51.

²⁰ ไพโรจน์ วายุภาพ และสิทธิโชค ศรีเจริญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย, หน้า 40.

²¹ จิตติ ดิงศภัทย์ , กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 16.

ข) ส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยได้

ในทางตำรากฎหมายได้อธิบายไว้ว่าต้องเป็นส่วนได้เสียที่สามารถคิดคำนวณเป็นเงินได้และส่วนได้เสียนั้นต้องเป็นสิทธิหรือความรับผิดตามกฎหมาย²² หรือเป็นความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นความรับผิด²³ ซึ่งความรับผิดตามกฎหมายดังกล่าวเป็นการที่บุคคลผู้มีความรับผิดเป็นผู้ทำให้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เท่ากับเป็นวินาศภัยที่เกิดขึ้นตามกฎหมายกำหนดให้ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนความรับผิดทางกฎหมายรวมทั้งความผิดทางละเมิดและความรับผิดทางสัญญาด้วย²⁴ การประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยได้จึงเป็นความรับผิดตามกฎหมายไม่ว่าตามสัญญาหรือละเมิดของทนายความที่ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ลูกความหรือบุคคลภายนอกจากการกระทำผิดกฎหมายของทนายความผู้เอาประกันภัย

ค) เวลาที่ต้องมีส่วนได้เสีย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 863 ไม่ได้บัญญัติว่าผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเวลาใด ซึ่งท่านศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ได้อธิบายว่า เวลาที่ต้องมีส่วนได้เสียต้องมีขณะที่เกิดสัญญาประกันภัย²⁵ สัญญาประกันภัยเกิดขึ้นเมื่อได้มีการตกลงทำสัญญาประกันภัยระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย หมายถึง เวลาที่ทนายความเริ่มทำงานให้กับลูกความแล้ว ถ้าหากทนายความผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในขณะที่ทำสัญญาแล้ว เช่น ลูกความขอถอนการเป็นทนายความกรณีเช่นนี้ทนายความก็ไม่มีส่วนได้เสียแล้วไม่สามารถเอาประกันได้

²² พรชัย สุนทรพันธ์ และ สุเมธ จานประดับ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย, หน้า 34-35.

²³ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยประกันภัย, หน้า 54.

²⁴ ไพโรจน์ วายุภาพและสิทธิโชค ศรีเจริญ , คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย หน้า 46.

²⁵ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 23.

3.2.4 จำนวนเงินที่เอาประกันภัย (Sum Insured)

จำนวนเงินที่เอาประกันภัยในทางตำราเรียกว่า ราคาแห่งส่วนได้เสีย²⁶ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 867 วรรค 3(3) มาตรา 873,874 เรียกว่าราคาแห่งมูลประกันภัย²⁷ ดังกล่าวไปแล้วว่าส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยได้นั้นต้องเป็นส่วนได้เสียที่สามารถคิดคำนวณหรือประมาณเป็นเงินได้ราคาแห่งส่วนได้เสียหรือมูลประกันภัยจึงสามารถกำหนดได้ หรือคู่กรณีอาจตกลงกันกำหนดขึ้น และระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยได้ ซึ่งเรียกว่าจำนวนเงินจำกัดความรับผิด (Limit of Liability)

เนื่องจากความรับผิดตามกฎหมายที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแต่ละครั้งนั้นเป็นเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนจึงไม่สามารถกำหนดได้แน่นอนขณะทำสัญญาประกันภัยความรับผิด ผู้เอาประกันภัยจึงต้องโอนความเสี่ยงภัยไปในจำนวนที่ประมาณไว้ เป็นจำนวนความสูญเสียทางการเงินซึ่งอาจจะเกิดขึ้นแก่ตนแต่ละครั้ง การกำหนดดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดจำนวนที่เอาประกันความรับผิด (Sum Insured) และเป็นผลให้ผู้รับประกันต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพทนายความ ในจำนวนความเสียหายที่แท้จริงแต่ไม่เกินไปกว่าจำนวนที่กำหนดจำกัดความรับผิดไว้ ในกรณีที่ค่าเสียหายมีจำนวนเกินไปจากเงินที่เอาประกันภัยไว้ ผู้เอาประกันภัยยังคงมีหน้าที่ต้องชำระให้แก่บุคคลภายนอกต่อไป แม้ว่าผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยจะสามารถกำหนดจำนวนเงินที่เอาประกันภัยได้ตามความตกลงกันแต่ถ้าหากเงินที่เอาประกันภัยสูงเกินส่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 874 แม้

²⁶ จิตติ ดิงศภิทัย, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 26.

²⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 867 วรรค 3 บัญญัติว่า กรมธรรม์ประกันภัยต้องลงลายมือชื่อของผู้รับประกันภัย และมีรายการดังต่อไปนี้

(1) ...

(2) ...

(3) ราคาแห่งมูลประกันภัย ถ้าหากได้กำหนดกันไว้

มาตรา 873 บัญญัติว่า "ถ้าในระหว่างอายุสัญญาประกันภัยนั้น มูลประกันภัยได้ลดน้อยถอยลงไปหนัก ไซ้ ท่านว่าผู้เอาประกันภัยขอที่จะได้ลดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้ และลดจำนวนเงินประกันภัย"

มาตรา 874 บัญญัติว่า "ถ้าคู่สัญญาได้กำหนดราคาแห่งมูลประกันภัยไว้ ผู้รับประกันภัยขอที่จะได้ลดจำนวนค่าสินไหมทดแทนก็แต่เมื่อพิสูจน์ได้ว่าราคาแห่งมูลประกันภัยตามที่ได้ตกลงกันไว้ นั้น เป็นจำนวนสูงเกินไปหนัก และคืนจำนวนเบี้ยประกันภัยให้ตามส่วนกับทั้งดอกเบียด้วย"

การตกลงเอาประกันภัยในจำนวนเงินที่สูงเกินส่วนได้เสียกฎหมายก็ไม่ได้บัญญัติให้สัญญาประกันภัยเสียไป²⁸ แต่อย่างไร ผู้รับประกันภัยสามารถขอลดจำนวนค่าสินไหมทดแทนลงได้แต่ต้องคืนเบี้ยประกันภัยที่ตนเองรับไว้แต่ผู้เอาประกันภัยตามส่วนพร้อมดอกเบี้ย การกำหนดจำนวนเงินที่เอาประกันกฎหมายมุ่งที่จะให้คู่สัญญาประกันภัยได้รับการเยียวยาและชดใช้ค่าเสียหายตามวินาศภัยที่ได้รับที่แท้จริงนั้น

3.2.5 ค่าสินไหมทดแทน (Compensation)

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นสิทธิของผู้เอาประกันภัยที่จะเรียกให้ผู้รับประกันชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นตามสัญญาประกันภัย²⁹ และในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นหนี้หรือหน้าที่ของผู้รับประกันภัยที่ต้องชำระแก่ผู้เอาประกันภัยสำหรับการรับประกันวินาศภัยเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น แต่กรณีการประกันภัยความรับผิดชอบการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนผู้รับประกันภัยต้องชำระให้บุคคลภายนอกแทนตนความผู้เอาประกัน เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นกับบุคคลภายนอกตามเหตุที่กำหนดในสัญญาประกันภัยและผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกนั้น ค่าสินไหมทดแทนต้องชำระเป็นตัวเงินแก่บุคคลภายนอก เพื่อเยียวยาความเสียหาย

หลักเกณฑ์การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ความเสียหายต้องเกิดจากภัยที่รับเสี่ยง ความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงของภัยที่ได้รับประกันภัยไว้³⁰ ซึ่งจะถือว่าวินาศภัยที่เป็นเงื่อนไขแห่งหนี้ตามสัญญาประกันวินาศภัยได้เกิดขึ้นแล้วผู้รับประกันภัยต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หากภัยที่เกิดขึ้นไม่ใช่ภัยที่กำหนดในสัญญา ผู้รับประกันภัยก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

²⁸ พรชัย สุนทรพันธ์และสุเมธ จานประดับ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย, หน้า 43-44.

²⁹ เรื่องเดียวกันหน้า 118.

³⁰ ไพโรจน์ วายุภาพและสิทธิโชค ศรีเจริญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย, หน้า 116-119.

2. ความเสียหายต้องเกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกันภัย กรณีที่เกิดขึ้นผู้รับประกันภัยจะรับผิดชอบเมื่อได้มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกันภัย แต่หากไม่ได้เกิดความเสียหายแก่วัตถุที่เอาประกันภัยแล้วผู้รับประกันภัยก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน³¹ แต่ในกรณีที่เป็นการสัญญาประกันภัยความรับผิดของผู้เอาประกันภัยที่จะชดใช้ค่าเสียหายในเหตุการณ์ในอนาคตตามลักษณะการประกันภัยค่าจุนยอมไม่มีวัตถุที่เอาประกันภัยเป็นตัวทรัพย์สิน แต่การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนต้องดูเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเอาประกันภัยไว้เท่านั้น³²

3. ความเสียหายต้องเกิดขึ้นในระหว่างอายุสัญญา เนื่องจากสัญญาประกันภัยต้องมีการกำหนดระยะเวลาคุ้มครองตามสัญญาไว้ มีระยะเวลาเริ่มต้นความคุ้มครองตามสัญญา และระยะเวลาสิ้นสุดความคุ้มครองตามสัญญา หากมีความเสียหายหรือมีวินาศภัยเกิดขึ้น³³ ในช่วงระยะเวลาความคุ้มครองผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบหรือถ้าหากเกิดขึ้นก่อนความคุ้มครองหรือหลังระยะเวลาความคุ้มครองสิ้นสุดลง ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบ

4. ความเสียหายต้องมีเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายที่ได้ระบุไว้ในสัญญาประกันภัย ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกันภัยจะต้องเป็นภัยที่ได้ระบุไว้ในประกันภัย เช่น ความเสียหายจากอุทกภัย ว่างภัย การก่อวินาศกรรม ฆาตกรรม เป็นต้น เหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่จะทำให้ผู้รับประกันภัยต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ต้องเป็นไปตามสัญญาประกันภัยเท่านั้น

จำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันภัยต้องชำระ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นต้องชำระแค่ไหนเพียงใด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 877³⁴ ได้กำหนดไว้ คือ ชดใช้ความเสียหายตามความเป็นจริงแห่งวินาศภัย ค่าสินไหมทดแทนจะต้องไม่เกินไปกว่าความ

³¹ ไพโรจน์ วายุภาพและสิทธิโชค ศรีเจริญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย, หน้า 118

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 118

³³ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 76.

³⁴ สิทธิโชค ศรีเจริญ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย, หน้า 105.

เสียหายที่แท้จริง³⁵ แต่ไม่เกินไปกว่าจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ โดยที่ราคาความเสียหาย ณ สถานที่และในเวลาที่เกิดเหตุการณ์เสียหายนั้น³⁶ ดังนั้นบรรดาความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการประกอบวิชาชีพทนายความต้องเป็นความเสียหายเฉพาะความเสียหายแท้จริงเท่านั้น ซึ่งจำนวนที่ผู้รับประกันภัยต้องชำระต้องไม่เกินไปกว่าที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันวินาศภัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 877 วรรคท้าย

โดยสรุปแล้วการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเป็นความรับผิดตามที่กำหนดไว้ตามสัญญาประกันภัยและความรับผิดดังกล่าวทนายความจะต้องเกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่สัญญาประกันภัยคุ้มครองอยู่ ค่าเสียหายที่ผู้รับประกันภัยต้องจ่ายให้ผู้เอาประกันภัยในความรับผิดนั้นเป็นค่าเสียหายที่เป็นจำนวนเงิน ซึ่งผู้รับประกันภัยต้องชำระแก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง ไม่ต้องชำระแก่ผู้เอาประกันภัย

3.2.6 เหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับค่าสินไหมทดแทน

ในการพิจารณาถึงการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมีเพียงได้นั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887 กำหนดหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดในจำนวนวินาศภัยที่แท้จริง ดังได้กล่าวมาแล้วถึงหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น กฎหมายไทยมีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ให้ความคุ้มครองความเสียหายเฉพาะที่เอาประกันภัยไว้เท่านั้น การประกันภัยความรับผิดค่าจุนจึงต้องพิจารณาค่าสินไหม โดยอาศัยหลักเดียวกันกับการประกันวินาศภัยที่อาศัยหลัก “สาเหตุใกล้ชิด” (Proximate Cause) ซึ่งต้องพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยนั้น³⁷ ซึ่งการพิจารณาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโดยอาศัยหลักสาเหตุใกล้ชิดนี้พิจารณา หลัก

³⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 877 บัญญัติว่า ผู้รับประกันภัยจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนดังจะกล่าว ต่อไปนี้ คือ (1) เพื่อจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง.....

³⁶ พิณิจ ทิพย์มณี , หลักกฎหมายประกันภัย, หน้า 73.

³⁷ วีระ อยู่ในธรรม, “การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัย”, (วิทยานพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 30.

สำคัญที่ศาลอังกฤษได้พิจารณาถึงหลักสาเหตุใกล้ชิด โดยต้องพิจารณาว่า สาเหตุแรกที่ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินหรือชีวิตว่า มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงถึงสาเหตุที่ผู้เอาประกันภัยได้รับหรือไม่ มีเหตุเกิดขึ้นแทรกแซงหรือไม่ ซึ่งวินาศภัยเกิดขึ้นแล้ว ต่อมามีความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงซึ่งถือเป็นวินาศภัยเกิดขึ้นโดยไม่ขาดตอน จนเกิดความเสียหายแก่วัตถุที่เอาประกันภัย แม้ว่าจะมีเหตุอื่นแทรกแซงก็ไม่ถือเป็นการตัดความสัมพันธ์ของสาเหตุเดิม

ดังนั้น การพิจารณาความรับผิดชอบที่เกิดจากการกระทำผิดของทนายความ ซึ่งถือเป็นวินาศภัยอย่างหนึ่ง ต้องพิจารณาถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบว่า เป็นผลโดยตรงหรือไม่ที่ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบ เมื่อเป็นผลโดยตรงแล้วผู้รับประกันภัยต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามหลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) ส่วนการชำระค่าสินไหมทดแทนจะพึงชำระแค่ไหน เพียงใดนั้น ต้องชำระค่าสินไหมทดแทนตามวินาศภัยที่แท้จริงที่เกิดขึ้น การคำนวณวินาศภัยก็อาศัยการคำนวณความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ที่มีความเสียหายเกิดขึ้น

3.2.7 ผู้รับประโยชน์ (Beneficiary)

ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 862³⁸ ได้ให้นิยามของ ผู้ได้รับประโยชน์ คือ บุคคลที่ได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือได้รับเงินตามจำนวนที่จะชดเชยให้จากความเสียหายที่เป็นวินาศภัยขึ้นแก่บุคคลนั้น ในการประกันภัยความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความผู้ที่ได้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัย คือบุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพของทนายความของทนายความผู้เอาประกันภัย ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้สิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้โดยตรงจากผู้รับประกันภัย

³⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 862 บัญญัติว่า "คำว่า "ผู้รับประโยชน์" ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้"

3.2.8 การรับช่วงสิทธิ (Subrogation)

หลักทั่วไปการประกันวินาศภัยเมื่อผู้เอาประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายแล้วผู้รับประกันภัยย่อมได้รับสิทธิทุกประการที่ผู้เอาประกันภัยมีอยู่รวมถึงหลักประกันแห่งนี้ทั้งหมดเรียกว่า การรับช่วงสิทธิ กล่าวคือ การที่ผู้รับประกันภัยเข้าไปใช้สิทธิทั้งปวงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยแทนเท่าจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันภัยได้รับไปด้วยอำนาจของกฎหมาย³⁹ เมื่อผู้รับประกันภัยเข้าสวมสิทธิของผู้เอาประกันภัยแล้วสามารถที่จะใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกร้องเอากับบุคคลภายนอกได้ตามกฎหมาย การรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัยเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 880 วรรค 1⁴⁰ บทบัญญัติดังกล่าวหากวินาศภัยเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอกแล้วผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยได้แต่ถ้าหากผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นเองผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิที่จะเข้าสวมสิทธิรับช่วงสิทธิไล่เบี้ยผู้เอาประกันภัยได้

ในกรณีการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเมื่อทนายความผู้เอาประกันภัยก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นต่อบุคคลภายนอกและมีความรับผิดทางกฎหมายและผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อบุคคลภายนอกไปแล้ว ไม่อาจรับช่วงสิทธิไล่เบี้ยเอากับทนายความคนนั้นได้ เว้นแต่หากมีบุคคลภายนอกได้กระทำการแทรกแซงเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น เช่น ลูกจ้างของทนายความได้เป็นผู้ก่อความเสียหายกรณีเช่นนี้ถือเป็นการเสียหายเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอกผู้รับประกันภัยสามารถเข้าสวมสิทธิไล่เบี้ยกับลูกจ้างของทนายความได้เมื่อผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกไปแล้วผู้รับประกันภัยรับช่วงสิทธิ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 426⁴¹ ทนายความในฐานะนายจ้างมีสิทธิไล่เบี้ยเอากับลูกจ้างได้ ดังนั้น ผู้รับประกันภัยจึงสามารถรับช่วงสิทธิได้

³⁹ สิทธิโชค ศรีเจริญ , ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย, หน้า 108.

⁴⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 880 บัญญัติว่า “ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกใคร ผู้รับประกันได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปจำนวนเพียงใดผู้รับประกันภัยย่อมรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประกันภัยซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น”

⁴¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 426 บัญญัติว่า “นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอก เพื่อการละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น”

3.3 การประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความตามกฎหมายไทย

ปัจจุบันกฎหมายของประเทศไทยไม่มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความไว้โดยเฉพาะแต่กฎหมายที่ควรจะสามารถนำมาใช้บังคับเกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความได้คือ กฎหมายประกันภัยหมวด 3 ว่าด้วยการประกันภัยคำจูนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 887 และ มาตรา 888

การประกันภัยคำจูนเป็นการประกันวินาศภัยอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์แห่งการประกันภัยความรับผิด(Liability Insurance) ซึ่งผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องชำระหนี้แก่ผู้อื่นในความเสียหายที่อาจประมาณเป็นเงินได้⁴² ท่านอาจารย์สัมฤทธิ์ รัตนดารา⁴³ เรียกการประกันภัยนี้ว่าการประกันภัยความรับผิดของผู้เอาประกันภัยความรับผิด ความรับผิดที่เอาประกันภัยนี้อาจเกิดขึ้นโดยมูลหนี้ใด ๆ ตามกฎหมายเช่นสัญญาละเมิด ลากมิควรได้ จัดการงานนอกสั่งหรือโดยกฎหมายบัญญัติ

ความรับผิดที่เอาประกันภัยได้มีลักษณะกว้างขวางไม่จำกัดเฉพาะการกระทำละเมิดหรือผิดสัญญาเท่านั้น เช่น ผู้รับประกันภัยเอาประกันภัยความรับผิดของตนเองตามสัญญาประกันภัยต่อผู้รับประกันภัยรายอื่นหรือที่เรียกว่าการประกันภัยต่อ (Re-Insurance) นายจ้างเอาประกันภัยความรับผิดต่อลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน เป็นต้น ปัจจุบันการประกันภัยความรับผิดที่นิยมมากที่สุดคือ การประกันภัยความรับผิดที่เกิดจากอุบัติเหตุจากการใช้รถยนต์ ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่มีความรับผิดตามกฎหมายแต่ผู้เอาประกันภัยสงสารหรือกรุณาต่อผู้เสียหายนั้นไม่เรียกว่าเป็นภัยที่ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

การนำเรื่องดังกล่าวมาปรับใช้นั้นต้องพิจารณาความหมายของการประกันภัยคำจูนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887⁴⁴ บัญญัติว่า ประกันภัยคำจูน เป็นสัญญา

⁴² จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย, หน้า 105.

⁴³ สัมฤทธิ์ รัตนดารา, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย, หน้า 204.

⁴⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887 บัญญัติว่า อันว่าประกันภัยคำจูนนั้น คือสัญญาประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่งและซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ

วรรค 2 บุคคลผู้ต้องเสียหายชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนตามที่ตนควรจะได้รับนั้นจากผู้รับประกันภัยโดยตรง แต่ค่าสินไหมทดแทน เช่นว่านี้หากอาจจะคิดเกินไปกว่าจำนวนอันผู้รับประกันภัยจะพึงต้องใช้

ประกันภัยความรับผิด ซึ่งผู้เอาประกันภัยอาจจะต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง ซึ่งผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบ ตามบทบัญญัตินี้ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความที่มีความรับผิดชอบทั้งทางสัญญา และอาจมีความรับผิดทางละเมิด หากประกอบวิชาชีพแล้วมีความผิดพลาดจะทำให้ลูกความต้องได้รับความเสียหาย หรือวินาศภัยขึ้น ดังนั้น ภัย คือ ความเสียหายนี้สามารถเอาประกันภัยได้

สิทธิของผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิที่จะได้รับความเสียหายจากผู้รับประกันภัยโดยตรง ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887 วรรคสอง

แต่การเรียกค่าเสียหายนี้ไม่สามารถเรียกเกินไปกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันภัยเป็นไปตามหลักการประกันภัยวินาศภัยทั่วไปที่ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ตามสัญญา จะเห็นได้ว่าผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องต่อผู้รับประกันภัย แต่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มาตรา 887 วรรคสองนั่นเอง

อย่างไรก็ตามเมื่อผู้เสียหายได้เรียกร้องจากผู้รับประกันภัยแล้วยังไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ตนได้รับจริง ผู้เสียหายสามารถเรียกให้ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 888⁴⁵

การรับช่วงสิทธิ เนื่องจากประกันภัยค่าจุนผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ก่อวินาศภัยขึ้นเมื่อผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยเองยอมทำไม่ได้ เนื่องจากผู้เอาประกันภัยได้ชำระค่าเบี้ยประกันภัยไปแล้ว ผู้รับประกันภัยก็ต้องมีหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามผู้เอาประกันภัยต่อบุคคลภายนอกไป⁴⁶ แต่อย่างไรก็ตามถ้าหากเป็นกรณีลูกจ้างของผู้เอา

ตามสัญญานั้นได้ไม่ ในคดีระหว่างบุคคลผู้ต้องเสียหายกับผู้รับประกันภัยนั้น ท่านให้ผู้ต้องเสียหายเรียกตัวผู้เอาประกันภัยเข้ามาในคดีด้วย

อนึ่งผู้รับประกันภัยนั้นแม้จะได้ส่งค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ก็ยังหาหลุดพ้นจากความรับผิดต่อบุคคลผู้ต้องเสียหายนั้นไม่ เว้นแต่ตนจะพิสูจน์ได้ว่าค่าสินไหมทดแทนนั้นผู้เอาประกันภัยได้ใช้ให้แก่ผู้ต้องเสียหายแล้ว"

⁴⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 888 บัญญัติว่า "ถ้าค่าสินไหมทดแทนอันผู้รับประกันภัยได้ใช้ไปโดยคำพิพากษานั้นยังไม่คุ้มค่าวินาศภัยเต็มจำนวนไซ้ ท่านว่าผู้เอาประกันภัยก็ยังคงต้องรับใช้จำนวนที่ยังขาด เว้นไว้แต่บุคคลผู้ต้องเสียหายจะได้ละเลยเสียไม่เรียกตัวผู้เอาประกันภัยเข้ามาสู่คดีด้วยดังกล่าวไว้ในมาตราก่อน"

⁴⁶ จิตติ ดิงศกัทธิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 110-111.

ประกันภัยทำละเมิด เกิดลักษณะไล่เบี้ยเพราะผู้รับประกันภัยสามารถไล่เบี้ยเอากับลูกจ้างได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 426 ซึ่งต้องพิจารณาเป็นกรณีไป

ดังนั้น แม้ว่ากฎหมายไทยจะไม่ได้บัญญัติให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพไว้โดยเฉพาะ แต่เมื่อพิจารณาหลักการเบื้องต้นแล้ว สามารถจะนำกฎหมายประกันภัยคำจุนมาใช้บังคับกับสัญญาประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความได้ แต่เนื่องจากการประกันภัยความรับผิดของทนายความเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทย และยังไม่มีการประกันภัยลักษณะนี้เกิดขึ้นเลย จึงควรศึกษาว่า การบังคับใช้กฎหมายประกันภัยคำจุนกับการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความสามารถใช้บังคับได้หรือไม่และสามารถได้รับความคุ้มครองตามหลักการระบบประกันภัยความรับผิดเช่นเดียวกับต่างประเทศ ซึ่งมีกฎหมายการประกันภัยความรับผิดทนายความอยู่แล้ว เพียงใด ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ถึงปัญหาการบังคับใช้โดยละเอียดโดยเปรียบเทียบกับต่างประเทศในบทต่อไป

3.4 การประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพในต่างประเทศ

ในหมวดนี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาถึงหลักการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพในต่างประเทศ การประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพในต่างประเทศนั้นมีลักษณะที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพแพทย์ ทนายความ นักบัญชี สถาปนิก เป็นต้น ดังนั้น จึงต้องทำความเข้าใจหลักการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพเสียก่อน ซึ่งผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะการประกันภัยความรับผิดตามหลักกฎหมายประเทศคอมมอนลอร์ โดยเฉพาะประเทศอังกฤษที่เป็นแม่แบบของการประกันภัยประเภทนี้

3.4.1 หลักทั่วไปในการประกันความรับผิดจากการประกอบวิชาชีพ

จากการศึกษาการประกันภัยจากการประกอบวิชาชีพในประเทศระบบกฎหมายคอมมอนลอร์ คือ ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา การประกันภัยความรับผิดจากการประกอบวิชาชีพ เรียกว่า การประกันภัยค่าสินไหมทดแทน (Professional Indemnity Insurance) ซึ่งเป็นการทำสัญญาระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพที่เอาประกันกับผู้รับประกันซึ่งผู้รับประกันสัญญาว่าจะ

ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการประกอบวิชาชีพจากการถูกฟ้องโดยลูกค้า หรือบุคคลที่ได้รับผลกระทบที่เป็นความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพ ลูกค้าของผู้ประกอบวิชาชีพ และบุคคลได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพจะเรียกโดยรวมว่า “บุคคลที่สาม (Third party)” ดังนั้นโดยเนื้อหาแล้วกรมธรรม์ประกันภัยจากการประกอบวิชาชีพจะมีลักษณะเป็นการประกันภัยในความรับผิดต่อบุคคลที่สาม (Third-party liability insurances) หรือการประกันภัยบุคคลที่สาม (Third party insurance) โดยมีผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันเป็นบุคคลที่หนึ่ง และบุคคลที่สองตามลำดับ⁴⁷ ซึ่งผลกระทบจากการประกอบวิชาชีพ หมายถึง ความสูญเสียที่ผู้ประกอบวิชาชีพได้รับเนื่องจากมีคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าเสียหายจากการกระทำผิดสัญญา หรือกระทำผิดหน้าที่อันเป็นละเมิดซึ่งได้กระทำการขณะที่ได้ประกอบวิชาชีพ ทั้งนี้หน้าที่ของผู้รับประกันในการชำระค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกจะเกิดขึ้นเฉพาะในกรณีที่เป็นเหตุการณ์ที่เอาประกันไว้ซึ่งได้ระบุในสัญญาประกันภัย และความรับผิดของผู้เอาประกันที่มีต่อบุคคลภายนอกจะต้องไม่ใช่ข้อยกเว้นที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยว่าไม่อยู่ในเงื่อนไขความรับผิด⁴⁸

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการทำสัญญาประกันภัยคือการชดเชยความเสียหายตามกฎหมายให้กับผู้เสียหายจากการประกอบวิชาชีพโดยประมาณของผู้เอาประกันภัย การชดเชยต้องเป็นการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นเงินทั้งที่เป็นผลจากความเสียหาย

3.4.2 องค์ประกอบของความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพ (Elements Of Risk)

จากการศึกษาพบว่า การประกันภัยค่าสินไหมทดแทนจากการประกอบวิชาชีพ อาจจะมีระดับความเสี่ยงภัยที่ได้รับการคุ้มครอง หรือ เป็นวัตถุประสงค์ของการประกันภัย โดยใช้ องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งในสามองค์ประกอบนี้

1) ความเสี่ยงภัยที่มีความเกี่ยวข้องกับงานของผู้ประกอบวิชาชีพ หรือ การจัดทำบริการของผู้ประกอบวิชาชีพ

⁴⁷W.I.B Enright, Professional Indemnity Insurance Law, (London : Sweet & Maxwell, 1996), P.80.

⁴⁸ Digby Charles Jess, The Insurance Of Professional Negligence Risks : Law and Practice , 2nd edition. (London : Butterworths, 1989), P.116.

2) ความเสี่ยงภัยที่มีความเกี่ยวข้องกับมูลเหตุแห่งการเรียกร้อง (Claim) ที่อาจเป็นการเรียกร้องต่อผู้ประกอบการวิชาชีพโดยบุคคลที่สาม หรือ

3) ความเสี่ยงภัยที่จะต้องเยียวยาความเสียหายซึ่งบุคคลที่สามอาจจะเรียกร้องหรือดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้ประกอบการวิชาชีพ

การประกันภัยค่าสินไหมทดแทนจากการประกอบการวิชาชีพโดยทั่วไปจะให้ความหมายความเสี่ยงภัยโดยใช้องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งในสามองค์ประกอบนี้ และการให้ความคุ้มครองตามกรมธรรม์อาจจะนำองค์ประกอบหรือแนวความคิด เรื่องความสูญเสีย ความรับผิดชอบ และเรียกร้องมาใช้ด้วย

1) ความเสี่ยงภัยที่เกี่ยวข้องกับงานหรือการให้บริการของผู้ประกอบการวิชาชีพ

การให้บริการเป็นองค์ประกอบประเภทแรกที่เกี่ยวข้องกับงาน (Activities) ของผู้ประกอบการวิชาชีพ โดยจะมีความเกี่ยวข้องกับการบริการและนำมาพิจารณาถึงการให้บริการหลายกรณี ดังนี้

- (1) การให้บริการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทางวิชาชีพ ซึ่งได้เกิดการกระทำผิดขึ้น
- (2) การให้บริการตามข้อตกลงในงานที่กระทำของผู้ประกอบการวิชาชีพที่ได้ระบุชื่อไว้
- (3) การทำงานที่ถือเป็นการประกอบธุรกิจด้วย
- (4) ลักษณะของงานที่มีความเกี่ยวข้องกัน โดยอาศัยความเป็นวิชาชีพ หากงานนั้นไม่ถือเป็นการประกอบการวิชาชีพ งานนั้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง
- (5) งานจะต้องใช้ความสามารถทางวิชาชีพของวิชาชีพนั้นๆ
- (6) งานนั้นอาจจะถูกจำกัดโดยระยะเวลาหรือสถานที่

โดยทั่วไปแล้วการให้คำปรึกษาเป็นลักษณะทั่วไปของงานของผู้ประกอบการวิชาชีพ โดยผู้ประกอบการวิชาชีพอาจจะจัดทำบริการโดยกระทำการเป็นตัวแทนลูกค้า ทั้งนี้ การให้คำปรึกษาอาจจะมีลักษณะเป็นการให้บริการของผู้ประกอบการวิชาชีพ แต่ผู้ประกอบการวิชาชีพอาจจะกระทำการแทนลูกค้าในฐานะที่เป็นตัวแทนต่างหากจากการให้คำปรึกษาก็ได้

การกระทำการแทนลูกค้าและการให้บริการโดยเป็นตัวแทนลูกค้าของผู้ประกอบวิชาชีพจะรวมไปถึง

- (1) การแสดงตนในธุรกรรม
- (2) การกระทำการแทนลูกค้าในการแสดงตนต่อบุคคลที่พิจารณาสิทธิ หรือประโยชน์ที่พึงรับความคุ้มครองของลูกค้า
- (3) การกระทำการแทน หรือการดำเนินการแทนอื่นใด อันรวมไปถึงการควบคุมบุคคลอื่น และการจัดการทรัพย์สิน

การให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพอาจจะมีการให้บริการอย่างอื่นซึ่งเป็นการให้บริการที่แยกต่างหากออกจากงานในวิชาชีพ แม้ว่าการให้คำปรึกษาอาจจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริการเช่นนี้ หรือเป็นงานที่ต้องกระทำก่อนการให้บริการ แต่การประกอบวิชาชีพนี้ส่วนใหญ่ทำไปเพื่อประโยชน์ในการให้คำปรึกษาทางวิชาชีพเท่านั้น เช่น การสอบสภาพตึก หรือการสำรวจเพื่อที่จะจัดทำรายงานสภาพตึกของผู้สำรวจ ผู้ประเมิน ผู้จัดทำการประมูล หรือตัวแทนค้าอสังหาริมทรัพย์ หรืออีกตัวอย่างหนึ่งคือการวินิจฉัยโรคของผู้ป่วยโดยแพทย์ ทั้งนี้ การให้บริการอื่นอาจจะอยู่นอกเหนือการให้คำปรึกษาได้ เช่น การออกแบบตึกโดยสถาปนิกซึ่งมีส่วนหนึ่งเป็นการให้คำปรึกษาและส่วนหนึ่งเป็นการให้บริการต่างหากจากการให้คำปรึกษา หรือตัวอย่างอื่นๆ เช่น การร่างเอกสารโดยสถาปนิก วิศวกร ทนายความซึ่งว่าความในศาล ตัวแทนประกันชีวิต ที่ปรึกษากฎหมาย ผู้สำรวจ และผู้ประเมิน หรือการให้บริการอื่น อาจจะมี ความแตกต่างจากการให้คำปรึกษาอย่างชัดเจน เช่น การจ่ายยา หรือการรักษาอาการเจ็บป่วย และการกระทำการผ่าตัด เป็นต้น

2) มูลเหตุแห่งการเรียกร้อง (Claim)

ผู้รับประกันภัยค่าสินไหมทดแทนตกลงที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมูลเหตุแห่งการเรียกร้องที่ได้ระบุไว้ในสัญญาประกันภัย มูลเหตุแห่งการเรียกร้องจะต้องเป็นการเรียกร้องโดยบุคคลที่สามต่อผู้เอาประกันภัยความรับผิดให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยปกติแล้วข้อกำหนดในกรมธรรม์โดยทั่วไปจะมีการระบุความคุ้มครองที่ผู้รับประกันภัยจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็ต่อเมื่อมีมูลที่บุคคลภายนอกได้รับความเสียหายอันเกิดจากการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อหน้าที่ (Breach of duty) ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพมีหน้าที่ให้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ของเขาแก่ลูกค้า

ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาและมีหน้าที่ระมัดระวังต่อบุคคลอื่นไม่ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพของตน⁴⁹

ความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำโดยความประมาทเลินเล่อ (Negligence) ความผิดพลาด (Error) หรือการงดเว้นกระทำโดยประมาทเลินเล่อ (Omission) เป็นหลักการที่สำคัญของกรรมวิธีมาตรฐาน (standard policy) ที่ให้ความคุ้มครองจากการประมาทเลินเล่อในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งอาจจะมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นเหล่านี้ เช่น สัญญา การปฏิบัติผิดหน้าที่ อันเป็นละเมิด การผิดหน้าที่ตามกฎหมาย หรือการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ การปฏิบัติผิดหน้าที่เหล่านี้จะต้องมีเหตุมาจากความประมาทเลินเล่อ (by reason of negligence) เท่านั้น ทั้งนี้ แม้ว่าค่าสินไหมทดแทนที่ตามตัวอย่างที่กล่าวมานี้จะมาจากการฟ้องคดีใด ๆ แต่การเรียกร้องทั้งหมดจะต้องเป็นการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการประมาทเลินเล่อและขอบเขตของการฟ้องคดีทั้งหมดจะต้องอยู่ภายใต้ความประมาทเลินเล่อ

ความผิดพลาดหรือการงดเว้นการกระทำจะต้องเกิดจากความประมาทเลินเล่อหรือไม่จึงจะได้รับความคุ้มครองตามกรรมวิธีในคดี *Wimpey Construction UK.Ltd.v. D V Poole (1984)* , ได้ตัดสินว่าถ้าตามกรรมวิธีใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการประกอบวิชาชีพได้กำหนดเงื่อนไขว่า การงดเว้นความผิดพลาดหรือการประมาทเลินเล่อ (Omission Error Negligence Act) ศาลเห็นว่าการกำหนดข้อความเช่นนั้นจะให้ความคุ้มครองถึงการงดเว้นการผิดพลาดและความประมาทเลินเล่อไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่ามาจากความประมาทเลินเล่อหรือไม่แต่ก็ไม่ใช่ความสูญเสียทุกอย่างที่จะได้รับความคุ้มครองตามกรรมวิธี การจงใจผิดพลาดหรือจงใจงดเว้นจะไม่ได้รับความคุ้มครองซึ่งความผิดพลาดหรือการงดเว้นจะต้องเป็นเหตุโดยตรงที่ก่อให้เกิดความรับผิด⁵⁰

⁴⁹ Colin Smyth, and C.Smyth, Liability Insurance Practice Study Course 631 Distance Learning Division, (The Charter Insurance Institute, 1991), P.10/3.

⁵⁰ Colin Smyth , C.Smyth, Liability Insurance Practice Study Course 631 Distance Learning Division, (The Charter Insurance Institute 1991), P.10/4.

3) การเยียวยาความเสียหายตามกรมธรรม์

ความคุ้มครองที่ผู้เอาประกันจะได้รับอาจจะระบุให้มีความเกี่ยวข้องกับการเยียวยาความเสียหายบางอย่างที่เรียกร้องโดยผู้ได้รับความเสียหาย ซึ่งการเยียวยาความเสียหายนี้จะเป็นการเยียวยาให้กับลูกความ หรือบุคคลที่สาม ที่มีสิทธิเรียกร้องเอาจากผู้เอาประกันภัย แต่การเยียวยาความเสียหายอาจจะมีหลายรูปแบบแต่โดยมาตรฐานแล้ว การเยียวยาความเสียหายจะเป็นการชดใช้เงินเพื่อเป็นค่าสินไหมทดแทน

3.4.3 ประเภทของกรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดจากการประกอบวิชาชีพ

ในระบบการประกันภัยค่าสินไหมทดแทนได้มีประเภทของการจัดทำสัญญาประกันภัยในรูปแบบกรมธรรม์ประกันภัยขึ้นซึ่งมีเงื่อนไขการรับผิดตามสัญญาประกันภัยแตกต่างกันอยู่ 2 ประเภท คือ⁵¹

1. กรมธรรม์ประกันภัยประเภทการรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Occurrence Basis) ซึ่งกรมธรรม์ประเภทนี้มีสาระสำคัญ คือ ผู้รับประกันภัยสัญญาว่าจะชำระค่าสินไหมทดแทนให้กับบุคคลภายนอกแทนผู้เอาประกันภัยในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่มีการระบุไว้ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พุทธิการณ์ หรือ อุบัติเหตุ อันมีผลต่อบุคคลที่สาม ซึ่งเหตุการณ์นั้นต้องเกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่ได้ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย โดยไม่คำนึงว่าผู้เสียหายจะเรียกร้องให้ผู้เอาประกันภัยรับผิดชอบเมื่อใด การประกันภัยประเภทนี้ผู้รับประกันภัยไม่นิยมรับประกันภัยในรูปแบบนี้ เนื่องจากเหตุการณ์ที่เอาประกันอาจจะเกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่ระบุไว้ แต่ผลที่เกิดขึ้นต่อบุคคลที่สาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าเสียหายจากเหตุการณ์ที่เอาประกันอาจจะไม่สามารถคำนวณได้ หรือ ยังไม่เกิดขึ้น จนระยะเวลาผ่านไปหลายปี อันเป็นผลให้เกิดความยากลำบากในการค้นหาข้อเท็จจริงของผู้รับประกันภัยเกี่ยวกับการฟ้องคดีนั้น นอกจากนี้ การ

⁵¹ W.I.B Enright, Professional Indemnity Insurance Law, P.86.

ฟ้องคดีผู้รับประกันภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะมีเรื่องเงินเพื่อ และ ดอกเบี้ยซึ่งทำให้ผู้รับประกันไม่สามารถคาดหมายได้

2. กรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดชอบตามการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (Claim made policy) โดยกรมธรรม์ประกันภัยตามการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนี้ คือ ข้อตกลงที่ผู้รับประกันภัยสัญญากับผู้เอาประกันภัยว่าผู้รับประกันภัยตกลงจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เอาประกันภัยจากการถูกเรียกร้องโดยบุคคลที่สามที่ใช้สิทธิเรียกร้องภายในระยะเวลาความคุ้มครองของสัญญาประกันภัยตามกรมธรรม์ ประกันภัยโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าการกระทำ ความผิดเกิดขึ้นเมื่อใด⁵² ทั้งนี้ต้องเป็นข้อตกลงภายใต้ข้อกำหนดของระยะเวลาที่ได้แจ้งเหตุความเสียหายให้ผู้รับประกันภัยทราบ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ได้ระบุไว้ทำให้บุคคลที่สามได้รับความเสียหายได้เกิดขึ้น กรมธรรม์ประเภทนี้อาจจะมีกำหนดระยะเวลาที่จำกัดในการที่ผู้เอาประกันจะต้องเรียกร้องต่อผู้รับประกันภัยหรือไม่ก็ได้ หากการกระทำ หรือ การงดเว้นอยู่ภายในระยะเวลาที่กรมธรรม์ประกันภัยตามการใช้สิทธิเรียกร้อง (Claim made policy) ให้ความคุ้มครอง แต่ถ้าการกระทำ หรือ งดเว้นกระทำนั้นเป็นเหตุแห่งการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหลังจากที่เวลาผ่านไปหลายปีแล้ว ในกรณีเช่นนี้ผู้เอาประกันจะต้องยังคงถือกรมธรรม์ต่อไปอีกในระยะยาว แม้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพจะเลิกทำงานบริการทางวิชาชีพนั้นแล้วก็ตาม

โดยสรุปแล้วกรมธรรม์ประกันภัยตามการเรียกร้องให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน (Claim made policy) มีองค์ประกอบ 3 ประการดังนี้

1. การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของบุคคลที่สามต่อผู้เอาประกันต้องกระทำภายในระยะเวลาความคุ้มครองของกรมธรรม์ ทั้งนี้ อยู่ภายใต้ ข้อกำหนดเงื่อนไขของสัญญาประกันภัยเรื่องการขยายความใดๆ (any extension clause)
2. มีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกับผู้เอาประกันโดยบุคคลที่สาม ทั้งนี้ เหตุการณ์ที่เอาประกันจะไม่ใช่เหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อบุคคลที่สาม

⁵² Colin Smyth and C.Smyth, Liability Insurance Practice Study Course 631 Distance Learning Division, P.10/3.

3. วัตถุประสงค์แห่งการประกันภัยของกรมธรรม์ประเภทนี้ คือ การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของบุคคลที่สาม หรือ การที่ผู้เอาประกันจะต้องรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนต่อบุคคลที่สาม ซึ่งวัตถุประสงค์แห่งการประกันภัยจึงมิใช่เหตุการณ์อื่นใดที่ไม่เกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

แต่ถ้าในกรณีที่สัญญาประกันภัยกำหนดเงื่อนไขให้ผู้เอาประกันต้องเรียกร้องให้ผู้รับประกันชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้รับประกันก็ไม่ได้ทำให้กรมธรรม์นี้กลายเป็นกรมธรรม์ประกันภัยตามการใช้สิทธิเรียกร้องได้ (Claim made policy) สำคัญสำคัญของกรมธรรม์ประกันภัยตามการใช้สิทธิเรียกร้อง คือ สิทธิที่ผู้เอาประกันจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการเรียกร้องต่อผู้เอาประกันโดยบุคคลที่สาม ดังนั้น แม้ว่าผู้รับประกันจะได้สัญญาว่าจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนผู้เอาประกัน ต่อเมื่อ ผู้เอาประกันได้เรียกร้องให้ผู้รับประกัน ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ก็ไม่ถือว่าการตกลงเช่นนี้เป็นการตกลงตามกรมธรรม์ประเภทกรมธรรม์ประกันภัยตามการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

3.4.4 วัตถุประสงค์แห่งการเอาประกันภัย

ตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้วางหลักกฎหมายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์แห่งการเอาประกันภัยเป็นความรับผิดชอบการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นจากความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยซึ่งความรับผิดชอบนี้ทำให้เกิดความสูญเสียแก่บุคคลภายนอก ความสูญเสียดังกล่าวหมายความถึง ความแตกต่างระหว่าง จำนวนที่มีอยู่ ในกรณีที่ไม่มีการผิมนัด กับ จำนวนที่มีอยู่ในกรณีที่มีการผิมนัด ความสูญเสียตามข้อตกลงในสัญญาประกันภัยอาจจะกำหนดให้รวมไปถึง ต้นทุน (cost) ค่าใช้จ่าย (expense) และค่าเสียหาย (damages) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ต้นทุน (cost) หมายความถึง ค่าใช้จ่ายทางกฎหมายซึ่งบุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการชดใช้จากบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเพราะเหตุว่าตนต้องเข้าไปสู่กระบวนการพิจารณาทางกฎหมาย
2. ค่าใช้จ่าย หมายความถึง ค่าใช้จ่ายจริง แต่จะไม่รวมถึงการสูญเสียเวลา ค่าใช้จ่ายที่ตนมีหน้าที่จ่าย คือ ความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ยังไม่ได้มีการปลดความรับผิดชอบ
3. ค่าเสียหาย หมายความถึง จำนวนเงินที่ได้มีการตัดสินให้บุคคลที่หนึ่งจ่ายให้กับบุคคลที่สองในฐานะที่เป็นการทดแทนให้กับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่สองจากความเสียหายที่กระทำโดยบุคคลที่หนึ่ง

ความสูญเสียตามสัญญาประกันภัยที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย ศาลคอมมอนลอว์ได้มีคำตัดสินไว้ว่า ความสูญเสียจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยได้ชำระเงินให้กับบุคคลที่สามแล้ว ปรากฏตามคำตัดสินคดี *Collinge v Heywood*⁵³ ซึ่งเป็นบรรทัดฐานที่ได้ตัดสินว่าตามหลัก Common Law นี้ ผู้เอาประกันจะไม่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือ เรียกร้องให้มีการชำระเงิน จากผู้รับประกันก่อนที่ผู้เอาประกันจะได้จ่ายเงินให้กับบุคคลที่สาม ตามคำกล่าวของผู้พิพากษา Coleridge ที่ว่า “คำตอบอย่างสั้นที่มีต่อข้อเรียกร้องของโจทก์ คือ มูลเหตุแห่งการฟ้องคดีจะยังไม่เกิดขึ้นจนกว่าโจทก์ จะได้รับค่าสินไหมทดแทน และโจทก์จะไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทนจนกว่าโจทก์จะได้จ่ายเงินตามที่มีการเรียกร้อง” มูลเหตุแห่งการฟ้องคดีจะมีผลต่อการเริ่มนับอายุความ ในประเด็นนี้อายุความจะเริ่มนับเมื่อมีการจ่ายเงินให้กับบุคคลที่สาม

ในคดี *Huntley v Sanderson & Wilkinson*⁵⁴ การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของโจทก์เป็นการฟ้องคดีพิเศษเพื่อการกระทำสัญญา (special action of assumpsit) เพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย รวมไปถึงจำนวนเงิน และค่าใช้จ่ายที่ได้ระบุไว้ ดังนี้ ข้อตกลงนี้จึงเป็นการดำเนินคดีจากการผิดสัญญาที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ในคดีนี้มีประเด็นว่ากฎหมายอายุความจะนำไปใช้ในกรณีที่โจทก์ที่ยังไม่ได้จ่ายเงินซึ่งโจทก์ได้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก่อนระยะเวลาอายุความ ศาลเห็นว่าในกรณีนี้กฎหมายอายุความจะยังไม่นำมาใช้เพราะเหตุว่า ไม่อาจมีหลักการที่เหมาะสมใดๆ ในการคำนวณค่าเสียหายจนกว่าจะได้มีการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ดังนั้น ศาลจึงเห็นว่า “ความเสียหายที่แท้จริง” ที่เกิดขึ้นกับโจทก์ย่อมถือเป็นส่วนสำคัญสำหรับมูลเหตุแห่งการฟ้องคดีของโจทก์ ดังนั้น แม้ในกรณีนี้มูลเหตุแห่งการฟ้องคดีจะเป็นการเรียกร้องให้ชดใช้ตามการผิดสัญญา โดยบุคคลที่รับว่าจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่บุคคลที่รับว่าจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้จะไม่อาจถือได้ว่าผิดสัญญาจนกว่าบุคคลที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้จ่ายเงินให้กับบุคคลที่สาม

ตามแนวคำพิพากษาศาล มีนักกฎหมายเห็นแย้งว่ายังไม่เป็นไปตามหลักของสัญญาประกันภัยค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากหลักการหนึ่งของสัญญาประกันภัยค่าสินไหมทดแทน คือ ผู้รับว่าจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอาจจะกระทำการต่อบุคคลที่สามเพื่อให้ระงับการ

⁵³ (1839) 9 Ad & EL 633 at 637

⁵⁴ (1833) 1 Cr. & M. 467 at 478 , 479.

เรียกร้องจากบุคคลอื่นในส่วนตัวส่วนหนึ่ง หรือ ทั้งหมด หรือ ผู้รับว่าจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน อาจจะจ่ายเงินให้กับบุคคลที่สามโดยตรง⁵⁵

จากการศึกษาพบว่าสัญญาประกันภัยค่าสินไหมทดแทน คู่สัญญาที่มีอิสระที่จะ กำหนดว่าไม่จำเป็นต้องมีการชำระเงินให้กับบุคคลที่ได้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเสียก่อนสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจึงจะเกิดขึ้น ตามหลัก Equitable rule โจทก์ไม่จำเป็นต้องชำระเงิน ซึ่งอาจจะเป็นการทำร้ายตัวโจทก์เองก่อนที่โจทก์จะได้รับการเยียวยา ในกรณีเช่นนี้โจทก์ก็มีสิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายแล้ว ซึ่งศาลคอมมอนลอว์ได้ยอมรับหลักการดังกล่าวไว้เป็นบรรทัดฐานในคดี *Wolmershausen v Gullick*⁵⁶ ถือเป็นบรรทัดฐานที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางซึ่งสนับสนุนความเห็นที่ว่า กฎหมายอายุความ (statue of limitation) จะยังไม่เริ่มนับ จนกว่าจะได้มีการกำหนดความรับผิดของบุคคลที่มีฐานะเป็นผู้เอาประกัน ความเห็นเช่นนี้ถือเป็นความเห็นที่นำไปใช้สำหรับหลักการที่ว่ามูลเหตุแห่งการฟ้องคดีกับผู้รับประกันจะยังไม่เกิดขึ้น จนกว่าจะมีการกำหนดความรับผิดของผู้เอาประกันต่อบุคคลที่สาม

วัตถุประสงค์ของสัญญาประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวมาแล้ว คือ ความรับผิดของผู้เอาประกันภัย ความรับผิด หมายถึง การที่มีหนี้ต้องปฏิบัติการชำระหนี้ หรือหนี้ในอนาคตที่มีความแน่นอน ซึ่งผู้เอาประกันภัยมีสิทธิในการเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยบุคคลที่สามไม่ต้องดำเนินคดีกับผู้เอาประกัน หรือ โดยจ่ายเงินให้บุคคลที่สามโดยตรง อย่างไรก็ตาม Common Law ผู้เอาประกันจะมีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเมื่อผู้เอาประกันได้จ่ายเงินให้กับบุคคลที่สาม หรือ ในกรณีของหลัก equity จะต้องมีกำหนดความรับผิดของบุคคลที่สามเสียก่อน⁵⁷

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยค่าสินไหมทดแทน จึงหมายถึงความรับผิดที่ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในบรรดาความเสียหายที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าเสียหายจากการกระทำผิด รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนด้วย

⁵⁵ W.I.B Enright, *Professional Indemnity Insurance Law*, (London : Sweet & Maxwell, 1996), P. 102.

⁵⁶ (1833) 1 Cr. & M. 467 at 478 , 479

⁵⁷ W.I.B Enright, *Professional Indemnity Insurance Law*, P. 105.

3.4.5 การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพนั้น มุ่งที่จะเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ได้รับความเสียหายหรือบุคคลภายนอกตามหลักกฎหมายแล้ว การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะไม่มากไปกว่าค่าเสียหายที่แท้จริง และไม่เกินจำนวนที่เอาประกันภัยไว้ หลักการนี้ปรากฏตามคำพิพากษาในคดี *Castellian v Preston*⁵⁸ ผู้พิพากษา Brett LJ ได้กล่าวว่า การให้ความเห็นของข้าพเจ้าในคดีนี้ ข้าพเจ้ามีความรู้สึกที่ว่า ข้าพเจ้ามีหน้าที่จะต้องย้อนกลับไปยังหลักพื้นฐานที่สำคัญของทุกๆ หลักการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายประกันภัยอันได้เคยประกาศ และสร้างขึ้นโดยศาล ตามความเห็นของข้าพเจ้าหลักการพื้นฐานที่สำคัญของหลักกฎหมายที่นำมาใช้กับกฎหมายประกันภัย คือ หลักการที่ว่าสัญญาประกันภัยซึ่งมีกรรมธรรม์ประกันภัยทางทะเล หรือ ประภัยวินาศภัย ถือเป็น สัญญาค่าสินไหมทดแทน และเป็นสัญญาเพื่อชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น และสัญญานี้มีวัตถุประสงค์ที่จะรับประกันในกรณีที่มีความสูญเสียตามที่ได้มีการระบุไว้ในกรรมธรรม์เกิดขึ้น โดยจะให้มีการชดใช้อย่างเต็มจำนวน แต่จะไม่ชดใช้ในจำนวนที่เกินกว่าการชดใช้เต็มจำนวน หลักการเช่นว่านี้ถือเป็นหลักพื้นฐานของกฎหมายประกันภัย และหากมีการนำหลักพื้นฐานนี้มาเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการป้องกันไม่ให้ได้รับค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวน หรือ ให้ค่าสินไหมทดแทนมากกว่าค่าสินไหมทดแทนที่เต็มจำนวน หลักพื้นฐานเช่นว่านี้เป็นหลักการที่ไม่ถูกต้อง

จากคำพิพากษาคดีดังกล่าว ศาลได้วางหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหาย ผู้เอาประกันภัยไม่มีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายมากกว่าความเสียหายที่แท้จริงอันเกิดขึ้นจากความเสียหายที่ผู้เอาประกันจะได้รับ อย่างไรก็ตาม กรรมธรรม์แบบการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (Claim made policy) อาจจะทำตามการเรียกร้อง หรือ อาจจะทำจำกัดจำนวนเงินที่สามารถเยียวยาความเสียหายได้ภายในปีใดปีหนึ่งตามการฟ้องคดีที่ได้มีการแจ้งให้ผู้รับประกันภัยได้ทราบภายในช่วงเวลาของการประกันภัย (aggregate limit clause) และผู้รับประกันไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดชอบได้ และความเสียหายดังกล่าวต้องเป็นความเสียหายในเหตุอันเหมาะสม ที่เป็นผลโดยตรงจากการก่อให้เกิดความเสียหาย ศาลจะเป็นผู้พิจารณาถึงความสูญเสียด้วยตนเอง

⁵⁸ (1883) 11 QBD 380 at 386, CA

3.4.6 ข้อยกเว้นการจำกัดความรับผิด

การจำกัดความรับผิดตามสัญญาประกันภัยค่าสินไหมทดแทนจากการประกอบวิชาชีพ โดยทั่วไปแล้วจะคุ้มครองความรับผิดที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อ ความผิดพลาดจากการทำงาน หรือการละเว้นไม่ประกอบวิชาชีพ จนทำให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายไม่คุ้มครองการกระทำความผิดที่เป็นการจงใจก่อให้เกิดความผิดพลาดขึ้น หรือจงใจละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว (ในหัวข้อ 2.2)

ในระบบกฎหมายการประกันภัย หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดว่า บุคคลผู้เอาประกันภัยจะไม่สามารถกระทำการโดยจงใจเพื่อก่อให้เกิดเหตุการณ์ใดขึ้นที่ จะต้องชำระค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากขัดต่อนโยบายแห่งรัฐ (state policy) และในกรณีนี้ผู้รับประกันภัยย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธการไม่ชำระเงินค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีการจงใจกระทำความผิดเกิดขึ้น และความผิดที่เกิดจากการไม่สุจริต (dishonest) กระทำการฉ้อฉล (fraudulent) หรือกระทำความผิดทางอาญา (criminal) จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัย⁵⁹

3.5 การประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพของทนายความในประเทศอังกฤษ

ระบบการประกันภัยความรับผิดของทนายความในประเทศอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นทนายความประเภทว่าคดีในศาล (Barrister) หรือทนายที่ปรึกษา (Solicitor) ซึ่งทนายความทั้ง 2 ประเภทนี้ มีการแบ่งการทำงานภายใต้หลักกฎหมายอังกฤษที่แตกต่างกัน ดังได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 2 จากการศึกษาพบว่า การประกอบวิชาชีพทนายความย่อมมีความเสี่ยงภัย ภัยที่อาจจะเกิดขึ้นคือความรับผิดจากการประกอบวิชาชีพ ดังนั้น ประเทศอังกฤษจึงได้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐให้ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ไม่ว่าจะเป็นทนายว่าคดีในศาล หรือทนายที่ปรึกษา จะต้องเอาประกันภัยความรับผิด ซึ่งเป็นการประกันภัยภาคบังคับ (compulsory insurance) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

⁵⁹ Digby Charles Jess, The Insurance Of Professional Negligence Risks : Law and Practice, P.118.

3.5.1 การประกันภัยความรับผิดของทนายความว่าความในศาล (Barrister)

ตามประมวลข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภาอังกฤษ Bar's Code of Conduct ได้กำหนดให้บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพเป็นทนายความในศาลจะต้องเอาประกันภัยค่าสินไหมทดแทนจากการประกอบวิชาชีพอย่างน้อย 250,000 ปอนด์ โดยต้องเอาประกันภัยกับกองทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยเนติบัณฑิตยสภา ที่เรียกว่า Bar Mutual Indemnity Fund Ltd.⁶⁰

1) ผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัย

ในการประกันภัยของทนายความว่าความในศาล บุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่สามารรถตีความหมายว่าเป็นผู้เอาประกันภัยได้ ประกอบด้วย⁶¹

- (1) ทนายความในศาลผู้เอาประกันภัย
- (2) นักศึกษาผู้ฝึกงานใดๆ ของทนายความในศาลผู้เอาประกัน เฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในคดีในฐานะนักศึกษาของผู้ฝึกงานของทนายความในศาลผู้เอาประกันนั้น
- (3) นักศึกษาผู้ฝึกงานคนก่อนใดๆ ของทนายความในศาลผู้เอาประกันภัย โดยนักศึกษาผู้ฝึกงานคนก่อนนี้มีได้ปฏิบัติงานแล้ว เพราะเหตุว่า ได้สำเร็จการศึกษา หรือ ได้ไปศึกษากับทนายคนอื่น เฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในคดีขณะที่เป็นนักศึกษาของทนายความในศาลผู้เอาประกันภัย
- (4) เสมียนทนายความในศาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีที่ระบุตาม (a) ถึง (c)
- (5) ในกรณีที่ทนายความในศาลผู้เอาประกันภัยมีฐานะดังนี้ หรือ จะได้มีฐานะดังนี้ เท่าที่ได้ดำรงตำแหน่งเป็น *Head of Chambers*

⁶⁰ Digby Charles Jess, The Insurance Of Professional Negligence Risks : Law and Practice, P.202.

⁶¹ Digby Charles Jess, The Insurance Of Professional Negligence Risks : Law and Practice, P.202.

(ก) อดีตสมาชิกคนใดๆ ของ Chambers ซึ่งได้เกษียณจากการปฏิบัติหน้าที่
 หนายความก่อนวันที่ 1 เมษายน 1988 และ

(ข) เสมียนคนใดๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทางคดีของอดีตสมาชิกที่
 เกษียณอายุก่อนวันที่ 1 เมษายน 1988 โดยได้ในแต่ละคดีได้มีแจ้งไปที่กองทุนโดยมีการระบุถึง
 อดีตสมาชิกคนดังกล่าว

ตามกฎหมายประกันภัย ค่าสินไหมทดแทนของหนายว่าความในศาลจะเห็นได้ว่า
 การคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยให้ความคุ้มครองอย่างกว้างขวางกับหนายความผู้เอา
 ประกันภัยซึ่งรวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของหนายความว่าความในศาล เช่น นักศึกษา
 ฝึกงานในสำนักงานของหนายความ นักศึกษาที่เคยฝึกงานแม้จะไม่ได้ฝึกงานแล้วก็ตาม รวมถึง
 เสมียนหนายความและอดีตสมาชิกของ Chambers ที่ผู้ประกอบวิชาชีพหนายว่าความในศาลสังกัด
 อยู่ให้มีความหมายรวมเป็นผู้เอาประกันภัยด้วย

2) การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการเรียกร้องในทุกกรณีจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไข
 ความรับผิดที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันภัย ซึ่งจะต้องเป็นการเรียกร้องกับผู้เอาประกันภัยภายใน
 ระยะเวลาความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัยในกรณีใดๆ กรณีหนึ่ง หรือ ทุกกรณี ที่มีการระบุถึง
 ความรับผิดทางแพ่งอันเกิดขึ้นจาก หรือ เกิดขึ้นใน การปฏิบัติงานใดๆ ของผู้เอาประกัน ณ เวลาใด
 หรือ ณ สถานที่ใด ซึ่งการกระทำนั้น หรือ การงดเว้นไม่กระทำนั้น ก่อให้เกิดความรับผิดขึ้น

3) เงื่อนไขโดยทั่วไป (general conditions)

ตามสัญญาประกันภัยระหว่างหนายความกับกองทุนผู้รับประกันภัยกำหนด
 เงื่อนไขโดยทั่วไปในการชำระค่าสินไหมทดแทน หรือการปฏิเสธการชำระค่าสินไหมทดแทนไว้
 ดังนี้⁶²

⁶² Digby Charles Jess, *The Insurance Of Professional Negligence Risks : Law and Practice*,
 P.202-203.

(1) ค่าใช้จ่าย และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามสมควรเท่านั้นจะได้รับการชดใช้ในกรณีที่มิประนีประนอมในการฟ้องคดีมากกว่าข้อจำกัดในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่จำกัดไว้ตามกรรมวิธี

(2) ห้ามรับผิดใดๆ หรือ การสัญญาว่าจะประนีประนอมยอมความอันถือเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนอันก่อให้เกิดความรับผิดของผู้รับประกัน และเมื่อผู้รับประกันได้รับการแจ้งถึงการฟ้องคดีโดยชอบ ผู้รับประกันย่อมมีสิทธิที่จะเข้าสวมสิทธิ และต่อสู้คดี หรือ ประนีประนอมตามฟ้อง ทั้งนี้ ทัศนคติในศาลมีสิทธิที่จะประนีประนอมยอมความเมื่อใดก็ได้ แต่หากทัศนคติในศาลเลือกที่จะกระทำการเช่นนั้น ผู้รับประกันจะรับผิดชอบเฉพาะค่าสินไหมทดแทนที่มีการให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร หรือ ที่มีได้มีการปฏิเสธหรือให้ความยินยอมอันล่าช้าเกินสมควร หรือ การให้คำแนะนำของ QC (Queen Counsel) ตามข้อตกลง QC (QC Clause) ที่จะไปสู่คดีล่าช้าเกินสมควร

(3) ข้อตกลง Queen Counsel ในการระงับข้อพิพาท ระหว่างผู้รับประกัน และผู้เอาประกัน ในต่อสู้คดีจากการฟ้องใดๆ

(4) หากทัศนคติในศาลปฏิเสธที่จะได้ให้ความยินยอมในการประนีประนอมยอมความจากการฟ้องคดีใดๆ หรือ ยอมรับผิดจากการฟ้องคดี ผู้เอาประกันย่อมมีสิทธิในการได้รับค่าสินไหมทดแทนไม่เกินจำนวนที่จะได้รับจากการประนีประนอมยอมความในการฟ้องคดีนั้น และผู้รับประกันจะจ่ายค่าดำเนินการ และค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ ในการต่อสู้คดี จนถึงเวลาที่การประนีประนอมยอมความนั้นอาจมีผลทางกฎหมาย

(5) จะต้องมีกรการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรในระยะเวลาที่พึงปฏิบัติได้ต่อผู้รับประกันจากการที่จะมีการฟ้องคดีใดๆ หรือ จะต้องมีกรการแจ้งให้ทราบถึงความตั้งใจที่จะฟ้อง ซึ่งการฟ้องหรือจะฟ้องนี้ได้ระบุไว้ในกรรมวิธี นอกจากนี้ ทัศนคติผู้เอาประกันจะต้องให้ข้อมูลที่ผู้รับประกันขอตามควรที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีนั้น

(6) ทัศนคติในศาลจะต้องแจ้งให้ผู้รับประกันทราบหากตนเห็นว่าจะมีพฤติการณ์ใดๆ ที่อาจจะทำให้มีการฟ้องคดีว่าเป็นการปฏิบัติหน้าตามวิชาชีพอันไม่ถูกต้องตามตามทีระบุไว้ในกรมธรรม์ ในกรณีที่การแจ้งนี้กระทำภายใน 28 วันในช่วงที่กรมธรรม์ได้หมดอายุ การฟ้องคดีใดที่เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงเหล่านั้นจะได้รับการปฏิบัติเสมือนหนึ่งการฟ้องคดีเช่นว่านั้นได้กระทำระหว่างที่กรมธรรม์ยังมีผลอยู่

4) การจำกัดความรับผิด

การประกันภัยการปฏิบัติงานทางคดีของทัศนคติในศาลจะมีข้อเงื่อนไขตามสัญญาประกันภัยในการสละสิทธิเป็นพิเศษ (waiver clause) ซึ่งห้ามไม่ให้กองทุนใช้สิทธิปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือเพิกถอน สัญญาประกันภัยที่เกิดจากการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ (misrepresentation) หรือการปกปิดข้อเท็จจริง (non-disclosure) หรือการกระทำผิดเงื่อนไขหรือหน้าที่ (breach of condition or duty) แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นกรณีที่ทัศนคติในศาลประกอบวิชาชีพโดยการฉ้อฉล (fraudulent) หรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จ โดยการปกปิดข้อเท็จจริงของผู้เอาประกันโดยฉ้อฉล หรือการเลือกที่จะให้มีการฟ้องคดีซึ่งผู้เอาประกันรู้ว่าเป็นความเท็จ หรือเป็นการฉ้อฉลกองทุน ผู้รับประกันภัยก็สามารถปฏิเสธการจ่ายเงินค่าสินไหมทดแทนได้⁶³

3.5.2 การประกันภัยความรับผิดของทัศนคติที่ปรึกษา (Solicitor)

การประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทัศนคติที่ปรึกษาในประเทศอังกฤษมีกฎหมายบังคับให้ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพนี้ได้ ต้องทำสัญญาประกันภัยความรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติที่ปรึกษาในประเทศ หรือทัศนคติต่างประเทศที่ไปทำงานในประเทศอังกฤษ ซึ่งกฎดังกล่าวสภาทัศนคติกำหนดขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติทัศนคติ ปี ค.ศ.1974 (Solicitor Act 1974) มาตรา 37 (1) ที่บัญญัติว่า

⁶³ Indemnity-insurance-rules-07, available

ทนายความที่ปรึกษาทุกคนต้องมีการเอาประกันภัยค่าสินไหมทดแทนในปี ค.ศ.1987 สภาทนายความได้ออกกฎการประกันภัยค่าสินไหมทดแทน ปี ค.ศ.1987(Solicitor's Indemnity Insurance Rules 1987) บังคับให้ทนายความที่ปรึกษาต้องทำสัญญาประกันภัยกับกองทุนเพื่อการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยสภาทนายความ คือ กองทุนเพื่อการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจำกัด The Solicitors Indemnity Fund LTD. การดำเนินงานของกองทุน เป็นการดำเนินงานตามแผนงาน บริษัทนายหน้าประกันภัยแห่งกรุงลอนดอน (London Insurance Broker LTD.) เป็นผู้บริหารงานตาม (Master Policy Scheme)⁶⁴

ต่อมาในปี ค.ศ.2000 สภาทนายความได้มีการปรับปรุงกฎการประกันภัยค่าสินไหมทดแทนจากการประกอบวิชาชีพทนายความใหม่ โดยออกกฎการประกันภัย ค่าสินไหมทดแทนปี ค.ศ.2000 (Indemnity Insurance Rule 2000) ขึ้นตามกฎการประกันภัยค่าสินไหมทดแทนได้ จึงได้มีการวางแผนยกเลิกกองทุนเพื่อการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Solicitor Indemnity Fund) ภายในระยะเวลา 6 ปี กองทุนดังกล่าวยกเลิกในปี ค.ศ.2000 กองทุนดังกล่าวจึงสิ้นสุดในปี ค.ศ.2007⁶⁵

ใน ปี ค.ศ. 2007 สภาทนายความได้ออกกฎการเอาประกันภัยค่าสินไหมทดแทน ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความที่ปรึกษา Solicitor's Indemnity Insurance Rule มีผลบังคับในวันที่ 1 ตุลาคม 2007 การออกข้อบังคับดังกล่าวเป็นการออกโดยสภาทนายความ (Council) โดยความเห็นชอบของประธานศาลอุทธรณ์ (Master of the Role) ภายใต้มาตรา 31 และ 37 แห่งพระราชบัญญัติทนายความ 1974 (The Solicitors Act 1974) และมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการจัดการยุติธรรม ปี 1985 (The Administration of Justice Act 1985) และมาตรา 83 (3) แห่งพระราชบัญญัติการให้บริการทางศาลยุติธรรมและการให้บริการทางกฎหมาย 1990 (The Courts and Legal Service Act 1990) ตามข้อบังคับดังกล่าวได้มีการกำหนดเงื่อนไขสาระสำคัญเกี่ยวกับการบังคับให้ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความที่ปรึกษาเอาประกันภัยความรับผิดชอบตามเงื่อนไข คือ

⁶⁴ Indemnity-insurance-rules-07, available

URL: <http://www.sra.org.uk2documents/rules/indemnity-insurance-rules-07.pdf>

⁶⁵ Indemnity-insurance-rules-07, available

URL: <http://www.sra.org.uk2documents/rules/indemnity-insurance-rules-07.pdf>

1. สำนักงานกฎหมายแต่ละแห่ง (Firm) มีหน้าที่ต้องทำประกันภัยค่าสินไหมทดแทนตามวิชาชีพกับบริษัทผู้รับประกันภัย 1 ราย หรือหลายราย ตามความสมัครใจว่าจะเอาประกันภัยบริษัทประกันภัยใดๆ ก็ได้ หรือผู้ประกอบการวิชาชีพทนายที่ปรึกษาจะต้องเข้าไปเอาประกันภัยกับบริษัทประกันภัย กลุ่มการจัดการความเสี่ยงภัย หรือกลุ่มบริษัทประกันภัย (Assigned Risks Pool) จะมีบทบาทในการเข้าทำสัญญาประกันภัยกับสำนักงานกฎหมายที่ไม่สามารถทำสัญญากับผู้รับประกันภัยอื่นได้ เนื่องจากสำนักงานกฎหมายนั้นไม่ผ่านการพิจารณาของบริษัทประกันภัยที่จะรับทำสัญญาประกันภัย หรืออาจมีสาเหตุจากสำนักงานนั้นมีประวัติเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ดี (Poor Claim Record) หรือการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล หรืออนุญาตตุลาการยังไม่ได้มีคำตัดสิน หรือกรณีที่มีการเอาประกันภัยใดๆ ที่มีความเสี่ยงสูงเกินกว่าผู้รับประกันภัยรับประกันภัยได้ (Other risk factors)

2. สำนักงานกฎหมายแต่ละแห่งซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยต้องเอาประกันภัยตามมาตรฐาน ระยะเวลา เงื่อนไขของการประกันภัย สำนักงานที่ตั้งอยู่ในอังกฤษและเวลส์ และต้องคุ้มครองการกระทำ (Act) การละเว้นกระทำการ (Omissions) ที่ได้กระทำขึ้นในสถานที่ใดๆ ในโลก

3. สำนักงานกฎหมายที่ไม่ได้จดทะเบียนในรูปบริษัท (Not a body Corporate) ต้องทำประกันภัยค่าสินไหมทดแทนกับผู้รับประกันภัยจำกัดความรับผิดในวงเงิน 2,000,000 ปอนด์ ต่อการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน 1 ครั้ง ส่วนสำนักงานกฎหมายที่ประกอบกิจการในรูปแบบบริษัท (Bodies Corporate) ตามกฎบังคับให้ต้องทำประกันภัยจำกัดความรับผิดไว้ไม่เกิน 3,000,000 ปอนด์ ต่อการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน 1 ครั้ง (anyone Claim) อย่างไรก็ตาม กฎข้อบังคับข้อ 2.6 ได้ให้สิทธิของสำนักงานที่จะเอาประกันภัยเกินกว่าจำนวนเงินจากการจำกัดความรับผิดได้ ตามความต้องการของตน โดยทำกับผู้รับประกันภัยรายใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องทำประกันภัยกับผู้รับประกันภัยที่ผ่านการพิจารณาของสภาทนายความ

ตามสัญญาประกันภัยค่าสินไหมทดแทนที่ใช้บังคับในปัจจุบันตาม Contract of Assigned Risk Pool มีเงื่อนไขความคุ้มครอง ดังนี้ (โปรดดูภาคผนวก 1)

1) ผู้เอาประกันภัย (Insured)

ผู้เอาประกันภัยตามความหมายที่ระบุในสัญญาประกันภัยของกลุ่มผู้รับประกัน
หมายความถึง ตามเอกสารภาคผนวก 1. ข้อ 1.3

(1) สำนักงาน (Firm) ตามความหมายของกฎการประกันความรับผิดของ
ทนายความที่ปรึกษา ปี 2007 หมายความถึง ทนายความที่เข้าเป็นหุ้นส่วนระหว่าง 2 คน หรือ
มากกว่าขึ้นไป ซึ่งรวมตัวกันขึ้นภายในช่วงเวลาความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัย
ประกอบด้วยทนายความที่ปรึกษาในประเทศอังกฤษ ในยุโรป หรือในต่างประเทศ หรือทนายความ
ต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในอังกฤษตาม Solicitor's Practice Rules 1990 ก็ได้ และ
รวมถึงบุคคลที่ได้รับการยอมรับ (Recognized Body)

(2) การบริการ, การบริหาร, ทรัพย์สิน หรือผู้แทนสำนักงานในขณะที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น

(3) ผู้บริหาร, ผู้บริหารคนก่อน, หรือบุคคลที่จะมาเป็นผู้บริหารในระยะเวลาความ
คุ้มครองของสัญญาประกันภัยของสำนักงาน หรือบริษัทตามข้อ 2.

(4) ลูกจ้าง, ลูกจ้างคนก่อน และบุคคลที่จะเป็นลูกจ้างในช่วงระยะเวลาความ
คุ้มครองของสัญญาประกันภัยของสำนักงาน หรือบริษัท ตามข้อ 2.

(5) ผู้จัดการมรดก หรือตัวแทน ตามกฎหมายในการดำเนินการทางกฎหมายของ
บุคคลที่เสียชีวิต หรือที่ได้รับมอบอำนาจจากบุคคลตามข้อ 3. และข้อ 4.

2) ความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัย

ความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองตามกฎหมายอังกฤษ
ของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความที่ปรึกษานั้น จะให้ความคุ้มครองในการชดเช้ค่าสินไหมทดแทน
ให้กับผู้เอาประกันภัยตามความรับผิดทางแพ่งที่มีการเรียกร้องขึ้น จากการปฏิบัติงานของ

ผู้ปฏิบัติงานซึ่งความรับผิดครั้งแรกของผู้เอาประกันภัยความรับผิดนั้น จะต้องเป็นความรับผิดที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลาความคุ้มครองตามกรมธรรม์ และเกิดขึ้นระหว่างหรือหลังจากระยะเวลาการประกันภัย และเกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่ได้มีการแจ้ง ต่อผู้รับประกันภัยไว้แล้วภายในช่วงระยะเวลาแห่งความคุ้มครองของสัญญาประกันภัย (โปรดดูภาคผนวก 1 ข้อ 1.4) นอกจากความคุ้มครองต่อผู้รับประกันภัยที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว ยังขยายขอบเขตความคุ้มครองไปถึงผู้รับช่วงทำงานต่อ (Successor Practice) จากบุคคลที่เอาประกันภัยด้วยในความรับผิดทางแพ่ง (โปรดดูภาคผนวก 1 ข้อ 1.5)

ความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ ทนายความที่ปรึกษานี้จะให้ความคุ้มครองที่กว้างมาก คุ้มครองทั้งผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้ปฏิบัติงานนั้นเอง หรือผู้รับช่วงงานต่อจากผู้ปฏิบัติงานความคุ้มครองก็ครอบคลุมถึง แต่อย่างไรก็ตามความคุ้มครองดังกล่าวจะครอบคลุมก็ต่อเมื่อการรับช่วงงานต่อเกิดขึ้นภายในระยะเวลาความคุ้มครองตามการประกันหรือเกิดระหว่างหรือหลังจากความคุ้มครองก็ได้ แต่ต้องเกิดจากสถานการณ์ที่ได้แจ้งไว้ต่อผู้รับประกันภัยไว้ภายในระยะเวลาความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัย

3) ความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัย

ความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัยนี้จะให้ความคุ้มครองความเสียหายตามจำนวนที่เอาประกันภัยไว้ (Sum Insured) ต่อการเรียกร้องต่อครั้ง ความคุ้มครองดังกล่าวยังคุ้มครองไปถึงค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีด้วย (Liability for Defence Costs) แต่ค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีนี้ ต้องเป็นค่าใช้จ่ายตามความเป็นจริง

4) การยกเว้นความรับผิด (Exclusion) (โปรดดูภาคผนวก ก ข้อ 6.)

การยกเว้นความรับผิดตามสัญญาประกันภัยความรับผิดค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนได้ ระบุข้อกำหนดการยกเว้นความรับผิดไว้ ประการที่สำคัญ คือ สัญญาประกันภัยไม่ให้ความคุ้มครองต่อความตาย ความบาดเจ็บทางร่างกาย และค่าเสียหายทางจิตใจ (Psychological) หรือความเศร้าโศกเสียใจที่เกิดจากการทำงานที่ผิดพลาด หรือทำงานไม่สำเร็จ นอกจากนี้แล้วผู้รับ

ประกันภัยยังยกเว้นความรับผิดที่เกิดจากการฉ้อโกงและการทุจริตของผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันภัยมีส่วนสนับสนุนให้มีการฉ้อโกง หรือการทุจริต

โดยสรุปแล้ว ตามกฎหมายการประกันภัยค่าสินไหมทดแทนของผู้ประกอบวิชาชีพ ทนายความที่ปรึกษา ปี 2007 ที่บังคับอยู่ในปัจจุบัน การให้ความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัย มีความกว้างขวางประกอบด้วยบุคคลไม่ว่าจะเป็นทนายความ ทนายความที่ร่วมตั้งเป็นสำนักงาน ผู้บริหารผู้แทนสำนักงาน ลูกจ้าง อดีตพนักงาน เป็นต้น นอกจากนี้การกำหนดค่าเสียหายยังรวมถึง ความเสียหายต่อจิตใจ ความเศร้าโศกเสียใจจากการกระทำผิดหน้าที่ของทนายความ หรือการทำงานที่ล้มเหลวไม่ประสบความสำเร็จด้วย

3.6 การประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศสหรัฐอเมริกา

การประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีกฎหมายบังคับให้ ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความต้องทำประกันภัยความรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เช่น ประเทศ อังกฤษและประเทศอื่นๆ แต่ในทางปฏิบัติแล้วทนายความในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ว่าจะเป็น ทนายความสำนักงานเล็กๆ หรือสำนักงานทนายความใหญ่ๆ ทุกคนที่ประกอบวิชาชีพทนายความ ต้องลดความเสี่ยงในการประกอบวิชาชีพทนายความ โดยสหรัฐอเมริกาเรียกการเอาประกันภัย ความรับผิดว่า “มีการเอาประกันภัยค่าสินไหมทดแทนจากการปฏิบัติงานกฎหมาย” (Legal Malpractice Insurance) จะไม่ได้ออกกฎข้อบังคับให้ทำการประกันภัย การประกันภัยความรับผิด จากการประกอบวิชาชีพทนายความในสหรัฐอเมริกา จึงเป็นระบบการประกันภัยภาคสมัครใจ (Voluntary Insurance)

สาระสำคัญของสัญญาประกันภัยความรับผิดจากการผิดพลาดทางการประกอบ วิชาชีพทนายความของประเทศสหรัฐอเมริกา มีสาระสำคัญ ดังนี้

3.6.1. บุคคลที่จะได้รับความคุ้มครอง

ตามสัญญาประกันภัย ทนายความผู้เอาประกันภัยมีความเป็นอิสระที่จะตัดสินใจ กำหนดให้สัญญาประกันภัยนั้นจะให้ความคุ้มครองบุคคลใดบ้าง ตามกรรมธรรม์ประกันภัย

โดยทั่วไปกรมธรรม์ประกันภัยจะคุ้มครองบุคคลที่ถูกระบุชื่อในกรมธรรม์ประกันภัยเท่านั้น แต่ความคุ้มครองอาจรวมไปถึงผู้เอาประกันภัยอื่น (Additional Insured) ซึ่งได้รับความคุ้มครองเนื่องจากมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ระบุชื่ออยู่ในกรมธรรม์ประกันภัยว่าเป็นผู้เอาประกันภัย ดังนั้น สัญญาประกันภัยความรับผิด การปฏิบัติงานกฎหมายที่ไม่ถูกต้องของทนายความ อาจให้ความคุ้มครองไปยังบุคคลต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้เอาประกันภัย เช่น หุ้นส่วน (Partner) ทนายผู้ร่วมทำงานในสำนักงาน (Associate) ทนายความฝึกหัด (Paralegal) เลขานุการ คู่สมรส และอดีตหุ้นส่วนด้วย⁶⁶ เป็นต้น

3.6.2 วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย

ตามสัญญาประกันภัย การปฏิบัติงานทางกฎหมายที่ไม่ถูกต้อง ได้ให้ความคุ้มครองจากการกระทำของทนายความ (Acts) หรือการละเว้นการกระทำของทนายความ (Omissions) หรือความผิดพลาดของทนายความ (Errors) จากการให้บริการทางวิชาชีพของทนายความที่ทำให้เกิดความรับผิดตามกฎหมายแก่ทนายความคนนั้น ทั้งนี้ทำให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำ ความผิดพลาดของทนายความ บุคคลที่สามารถเรียกร้องให้รับผิดได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นลูกความของทนายความเท่านั้น บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการให้บริการทางวิชาชีพของทนายความผู้เอาประกันภัย สามารถที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ ดังนั้น ความรับผิดที่เกิดจากการกระทำ หรือการละเว้นการกระทำ หรือความผิดพลาดของทนายความ จึงเป็นวัตถุประสงค์แห่งสัญญาประกันภัย

ความรับผิดจากการให้บริการทางวิชาชีพ ศาลได้ตีความเป็นบรรทัดฐานถึงความหมายของการให้บริการทางวิชาชีพในคดี *General Accident Insurance Co. v. Namesnik*⁶⁷ ว่าการให้บริการทางวิชาชีพนั้นมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ที่วัตถุประสงค์ในการว่าจ้างทนายความนั้นกระทำไปเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์จากความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ทางกฎหมาย

⁶⁶ Dennis Campbell , *Professional Liability Of Lawyers*, (London : Lloyd's of London Press 1995), P.297.

⁶⁷ 790 F2d 1397 .

ของทนายความหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาเกี่ยวกับการให้บริการทางวิชาชีพทนายความนั้น ศาลมีอิสระในการพิจารณาได้ โดยดูข้อเท็จจริงในการประกอบวิชาชีพเป็นสำคัญว่าทนายความทำงานในฐานะใด เป็นการให้บริการทางวิชาชีพหรือไม่ เช่นคดี *Ellenstein v. Herman Body Co.*⁶⁸ สำนักงานทนายความได้รับการว่าจ้างให้เจรจาต่อรองแทนบริษัทโดยให้เจรจากับลูกจ้างของบริษัท ศาลเห็นว่าสำนักงานทนายความนี้ ได้กระทำการเป็นที่ปรึกษาแรงงานสัมพันธ์ (Labour Relation Consultant) มิได้กระทำการเป็นทนายความ ดังนั้น หากมีการเรียกร้องค่าเสียหายจากการเจรจากับลูกจ้างจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายประกันภัย เพราะไม่ได้กระทำการในฐานะทนายความ

3.6.3 ประเภทของกรรมธรรม์ประกันภัย

ประเภทของกรรมธรรม์ประกันภัยของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความนั้น จะเป็นเรื่องการปฏิบัติงานทางกฎหมายที่ไม่ถูกต้อง (Legal Malpractice) อันมีด้วยกัน 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 กรรมธรรม์ประกันภัยประเภท Occurrence เป็นกรรมธรรม์ประกันภัยความคุ้มครองการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่มาจาก การกระทำความผิดของผู้เอาประกันภัย ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างช่วงเวลาความคุ้มครองที่ระบุอยู่ในกรรมธรรม์ประกันภัย (โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 3.3.2 ก ข้อที่ 3)

ประเภทที่ 2 คือ กรรมธรรม์แบบ Claims-made ซึ่งให้ความคุ้มครองการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นหลังจากที่กรรมธรรม์มีผลบังคับ แต่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว นั้น ต้องกระทำก่อนที่กรรมธรรม์ประกันภัยจะหมดอายุความคุ้มครอง (โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 3.3.2 ก ข้อที่ 3)

⁶⁸ 128 A2d 268 .

กรรมธรรม์ประกันภัยประเภท Occurrence นั้น จะไม่ค่อยมีการเอาประกันภัยประเภทนี้มากนัก และจะมีราคาเบี้ยประกันที่สูงกว่ากรรมธรรม์ประกันภัยประเภท Claims-made เนื่องจากผู้รับประกันภัย ต้องถูกบังคับให้จ่ายเงินค่าสินไหมทดแทนในอนาคต ซึ่งไม่ว่าจะมีการเรียกร้องเมื่อใด และมูลค่าของเงินที่เรียกร้อง อาจจะแตกต่างกันในอนาคตได้ กรรมธรรม์ประเภท Claims-made จึงได้รับความนิยมมากกว่า⁶⁹

3.6.4 ข้อยกเว้นความคุ้มครองตามกรรมธรรม์ประกันภัย

ปกติแล้วผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ได้รับความเสียหายที่ใช้สิทธิเรียกร้องเอาจากผู้รับประกันภัย แทนผู้เอาประกันภัย หากเกิดความเสียหายตามที่ระบุไว้ในกรรมธรรม์ประกันภัย อย่างไรก็ตาม ผู้รับประกันภัยสามารถกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบไว้ในสัญญาประกันภัยได้ เพื่อยกเว้นความรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน หากผู้เอาประกันภัยฉ้อฉล (Fraud) ไม่ซื่อสัตย์ (Dishonest) ฉ้อโกง (Fraudulent) กระทำความผิดอาญา (Criminal Act) หรือการกระทำโดยมีเจตนาชั่วร้าย (Malicious Act) หรือการละเว้นการกระทำ เนื่องจากมีเจตนาฉ้อฉล (Omission) ซึ่งการกระทำทั้งหมดต้องเกิดขึ้นโดยผู้เอาประกันภัย หรือหุ้นส่วน หรือลูกจ้าง ของผู้เอาประกันภัย

กรรมธรรม์ประกันภัย โดยทั่วไปแล้ว จะยกเว้นความรับผิดชอบที่อาจจะเกิดขึ้นในกรณีความบาดเจ็บในร่างกาย หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัย เช่นในคดี *Mcalear v. Saint Paul Insurance*⁷⁰ ในคดีนี้ทนายความได้พยายามที่จะขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายตามกรรมธรรม์จากการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ถูกต้อง เมื่อเครื่องบินซึ่งทนายความคนนี้เป็นคนขับในการเดินทางได้พุ่งชนเครื่องบินอีกลำหนึ่งบนรันเวย์ ในคดีนี้ศาลเห็นว่า แม้ว่า การเดินทางนี้จะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่กฎหมาย แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้น กรรมธรรม์นี้จะไม่คุ้มครองถึงและทนายความโดยทั่วไปที่เป็นวิญญูชน (reasonable lawyer) ย่อมไม่อาจคาดหมายว่าการถือครองกรรมธรรม์จากการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ถูกต้องนี้จะคุ้มครองทนายความจากความเสียหายในทรัพย์สินอันเกิดจากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากอุบัติเหตุทางเครื่องบิน

⁶⁹ Dennis Cambell, *Professional Liability of Lawyer*, P.299

⁷⁰ 193 P2d 331 .

นอกจากนี้ บริษัทผู้รับประกันภัยในประเทศสหรัฐอเมริกา มักที่จะจำกัดความรับผิดจากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่มีค่าเสียหายจำนวนมาก บริษัทผู้รับประกันภัยส่วนใหญ่ไม่ให้ความคุ้มครองการเรียกค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นจากกฎหมายหลักทรัพย์อยู่ในกรรมธรรม์เนื่องจากเหตุว่าการกระทำผิดกฎหมายหลักทรัพย์นั้นอาจจะทำให้ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดจากการฟ้องคดีเป็นจำนวนโดยรวมหลายล้านดอลลาร์ และผู้รับประกันภัยอาจจะไม่ให้ความคุ้มครองในการดำเนินธุรกิจใดๆ ที่ผู้เอาประกันภัยเข้าไปเกี่ยวข้องมากไปกว่าที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าการกระทำการของทนายความในฐานะที่เป็นผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติการ ผู้คุ้มครอง ผู้ดูแล ทรัพย์สิน มักจะไม่ถือเป็นกรกระทำที่ได้รับความคุ้มครอง⁷¹

การรับประกันภัยจากการปฏิบัติงานทางกฎหมายโดยไม่ถูกต้องที่มีการทำสัญญาประกันภัยในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นการรับประกันภัยโดยสมัครใจของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย การกำหนดข้อยกเว้นความรับผิด เป็นอิสระที่คู่สัญญาระหว่างผู้เอาประกันภัย และผู้รับประกันภัย อาจตกลงกันในเงื่อนไขความรับผิดการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเรื่องความทุจริตการกระทำ หรือการละเว้นการกระทำ หรือความผิดพลาดอันเกิดจากเจตนาทุจริตของผู้เอาประกันภัย

⁷¹ Dennis Cambell, *Professional Liability of Lawyer*, P.301.